

Samrådsredogörelse – aktualitetsprövning av Promenadstaden översiktsplan för Stockholm

Innehåll

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande	1
Bakgrund	5
Remissprocessen	5
Den fortsatta processen	6
Ämnesvisa synpunkter	6
Utmaningar för framtidens stadsbyggande	6
Fokusområden	6
Stadsutvecklingsstrategier	11
Trafikinfrastruktur	14
Slutsatser om översiktsplanens genomförande	14
Mellankommunala intressen och riksintressen	18
Inkomna synpunkter	19
Statliga och regionala myndigheter och förbund	19
Grannkommuner	22
Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar	25

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande

Remissinstanserna är överlag positiva till stadsbyggnadskontorets arbete med rapporten Fokus promenadstaden och delar i princip slutsatserna om översiktsplanens aktualitet och vad som behöver utvecklas.

Stadsbyggnadskontorets bedömning är att Promenadstadens strategier kan möta målet om 140 000 bostäder på ett hållbart sätt, samt att Promenadstaden är aktuell i förhållande till kraven som finns plan- och bygglagen.

Länsstyrelsen gör bedömningen att de nya statliga och mellankommunala intressen, som Länsstyrelsen har ett särskilt ansvar för, inte har sådan karaktär att de kräver en omarbetning av den kommunomfattande översiktsplanen.

Förutom de ställningstaganden som görs nedan har de synpunkter som remissinstanserna framfört föranlett ett antal ändringar i rap-

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

porten Fokus Promenadstaden – uppföljning av översiktsplan för Stockholm.

Hållbarhet

Flera remissinstanser är positiva till förslaget att lyfta fram hållbar utveckling tydligare i översiktsplanen. I princip samtliga remissinstanser instämmer i behovet av att i översiktsplanen utveckla de sociala frågorna och att definiera social hållbarhet.

Stockholm Vatten framför att staden inom en snar framtid måste säkra en större möjlig reservvattentäkt. Därtill att översiktsplanens planeringshorisont för att bättre kunna belysa klimatspektiven bör vara mer långsiktig och överblicka perioden 2050-2100 samt 2100-2200. Båda dessa frågor är viktiga att lyfta i översiktsplaneringen.

Miljöförvaltningen anser att fokusområde 2.8 Nya energilösningar och tekniska försörjningssystem behöver utvecklas i enlighet med bland annat ”Färdplan för ett fossilbränslefritt Stockholm 2050”. Stadsbyggnadskontoret instämmer i att Färdplanen ställer stora krav på staden, inom områdena energi och klimat men också i ett större utvecklingsperspektiv.

Angående strategi 1 lyfter Trafik- och renhållningsnämnden fram behovet av en översyn av användning av utrymmen i och bredvid de större infartslederna. Vidare lyfter de behovet av att inleda en diskussion om prioritering av de överdäckningsprojekt som har diskuterats, samt att en slutsats kan vara att vissa vägar i stället behöver omvandlas till stadsgator genom avsmalningar och hastighetsbegränsningar. Stadsbyggnadskontoret konstaterar att detta tydligt relaterar till stadens förutsättningar för att verka för förbättrad framkomlighet och minskad biltrafik, men även till den centrala frågan för staden om prioriteringar mellan stadsutvecklingsprojekt.

Vikten av områdesplanering

Många stadsdelsnämnder tar upp vikten av helhetssyn genom områdesplanering och behovet av att berörda förvaltningar kommer in tidigt i processen. Flera stadsdelsnämnder är skeptiska till enskild kompletteringsbebyggelse som de menar kan innebära att viktiga kvaliteter byggs bort, samtidigt som få nya kvaliteter tillförs. Samtidigt påtalar både förvaltningar och bolag ett antal problem med program, t.ex. beträffande effektivitet, genomförandetid och brist på flexibilitet. Exploateringsnämnden efterfrågar ett förtydligande av vad som menas med program i olika samman-

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

hang och betonar att det är viktigt med en samsyn inom staden om när och hur program på områdesnivå ska göras. Stadsbyggnadskontoret instämmer i de fördelar program ger utifrån perspektivet helhetssyn, samt instämmer i den kritik som förs fram.

Målet om 140 000 bostäder till 2030 ställer krav på stadens förmåga till utveckling av arbetssätt och samverkan. En viktig förutsättning för översiktsplanens genomförande är att stadsutvecklingsstrategier och planeringsinriktningar konkretiseras på områdesnivå. En strategisk områdesplanering skapar bra förutsättningar för ett effektivt markutnyttjande och är därmed en viktig utgångspunkt för stadens långsiktiga bostadsförsörjning.

Ett arbete med att utveckla den strategiska områdesplaneringen pågår inom stadsbyggnadskontoret med syftet att konkretisera översiktsplanen och hitta effektiva arbetssätt och samarbetsformer. En förutsättning är att stadens förvaltningar och bolag utvecklar sin strategiska planering. Detta har påtalats under processen för aktualitetsprövningen och blev tydligt för flera av stadens förvaltningar och bolag i samband med att planeringsunderlaget Bostadspotential i Stockholm presenterades. Parallellt med utveckling av den strategiska områdesplaneringen diskuteras också riktlinjer för när och hur program på områdesnivå ska tas fram. En utvecklad områdesplanering torde kunna svara mot miljö- och hälsoskyddsnämndens önskan att samtliga markanvisningar i staden ska ha en gemensam beredning innan markanvisningarna beslutas.

Exploateringsnämnden anser angående kompletteringsbebyggelse att en fördel med nuvarande arbetssätt är att byggbolag kommer med förslag där efterfrågan finns, vilket är särskilt viktigt i områden med svag efterfrågan. Stadsbyggnadskontoret instämmer i att byggbolagens initiativ och kunskap om genomförandemöjligheter är viktigt att fånga upp, men anser att staden bör kunna vara mer proaktiv i planeringen.

Stadsutvecklingens riktning

Exploateringsnämnden bedömer att en större och icke oväsentlig andel av bostadsproduktionen historiskt och i framtiden kan relateras till ytterstaden, utanför utpekade tyngdpunkter och samband och utanför den centrala stadens utvidgning. Miljö- och hälsoskyddsnämnden påtalar att översiktsplanen är uppbyggd kring en målbild av hur staden ska utvecklas men önskar ett tydligare

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

ställningstagande till vad som inte är en önskvärd utveckling och vad som bör motverkas vid markanvisning och detaljplanering.

Resultatet av Bostadspotential i Stockholm visar att det finns en potential på omkring 150 000 nya bostäder i Stockholm givet dagens restriktioner och givet en utbyggnad enligt scenariot ÖP. Detta scenario innebär en mer omfattande förtätning (omvandling) av stadens tyngdpunkter och centrala stadens utvidgning samt en mer försiktig förtätning i övriga delar av staden. Utredningen visar vidare att det endast är via mer genomgripande förändringar som bostadsmålet kan nås. En utveckling med fokus tyngdpunkter och utpekade stadsutvecklingsområden, i enlighet med Promenadstadens strategier, har också positiv påverkan på färdmedelsfördelning och trafikmängd, genom att lokalisering av bostäder, arbetsplatser och servicefunktioner i hög grad sker nära spårbunden kollektivtrafik. Stadsbyggnadskontorets bedömning är att balansen mellan översiktsplanens stadsutvecklingsstrategier måste vägas utifrån social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. I detta arbete är det viktigt att belysa konsekvenserna av olika vägval.

Samverkan inom staden

Miljö- och hälsoskyddsämnden anser att förhållandet mellan stadens olika styrdokument är otydlig och ser fram emot den samordning av styrdokument som stadsledningskontoret håller på att ta fram. Exploateringsnämnden poängterar att budget är stadens överordnade styrmedel. Ett par stadsdelsnämnder har belyst att förvaltningarnas och bolagens ansvar för stadsutvecklingen behöver förtydligas, vilket med fördel sker genom uppdrag i budgeten. Stadsbyggnadskontoret konstaterar att det finns en stor samsyn kring att många av stadens förvaltningar och bolag genom sina uppdrag har en viktig roll i genomförandet av översiktsplanen. En förutsättning för genomförande av översiktsplanen är att de projekt staden vill prioritera tydligare lyfts fram som gemensamma mål och uppdrag i budget, så att respektive nämnds ansvar förtydligas. Med den snabba utvecklingstakt som råder kan nya former för samverkan behöva utvecklas, där det är angeläget att många berörda parter kommer in tidigt i planeringsprocessen.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Bakgrund

Enligt 3 kap 27 § plan- och bygglagen ska kommunfullmäktige under varje mandattid pröva om översiktsplanen är aktuell. Under hösten 2013 har stadsbyggnadskontoret tagit fram rapporten ”Fokus Promenadstaden – uppföljning av Översiktsplan för Stockholm” som var ett första ställningstagande avseende Promenadstaden Översiktsplan för Stockholms aktualitet.

Remissprocessen

Rapporten har varit föremål för en remiss som ägde rum mellan december 2013 och februari 2014. Remissen riktade sig till förvaltningar och bolag inom Stockholms stad men även till grannkommunerna och några regionala aktörer i Stockholms län (KSL, Landstinget, Trafikverket och Länsstyrelsen). Stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen har inte gjort egna ställningstaganden inför eller under detta remisskede.

Remissen skulle ge svar på om stadsbyggnadskontorets preliminära ställningstaganden angående Promenadstadens aktualitet och genomförande.

Stadsbyggnadskontoret hade bett om svar på två remissfrågor avseende översiktsplanens kapitel 1-4 (utmaningar, planering-inriktningar och fokusområden, stadsutvecklingsstrategier, trafikinfrastruktur, dock inte kapitlet 4.1 och 4.2):

- Har stadsbyggnadskontoret gjort rätt bedömning vad gäller aktualiteten av kapitel 1-4?
- Saknas det något viktigt som kan påverka/ändra stadsbyggnadskontorets aktualitetsförslag avseende kap 1-4?

Avseende översiktsplanens fungerande som styrdokument och arbetsredskap i stadens processer (kapitel 5 i översiktsplanen, ”Dialog och genomförande”) har stadsbyggnadskontoret kommit fram till slutsatser som också skulle bedömdes av remissinstanserna:

- Är slutsatserna relevanta och korrekta?

Enligt Länsstyrelsens granskningsyttrande från 2010 behövs en aktualisering av redovisningen av riksintressen för kulturmiljövård i översiktsplanen. I rapporten Fokus Promenadstaden ingick därför också ett förslag till reviderade förhållningssätt avseende riksintressen för kulturmiljövård. Stadsbyggnadskontoret ville ha svar på frågan:

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

- Är förslaget till förhållningssätt avseende riksintressen för kulturmiljövård en bra utgångspunkt för det fortsatta utvecklingsarbetet?

Remissinstansernas svar på frågorna ovan har sammanställts i denna redogörelse. Fyrtio svar har inkommit. Redogörelsen innefattar alla remissinstansernas svar i form av sammanfattande texter, en ämnesvis sammanställning av svaren enligt översiktsplanens fem kapitel och stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande.

Den fortsatta processen

Utifrån remissvaren men även baserad på ett antal andra remissinsatser som workshoppar och seminarier har en reviderad version av rapporten ”Fokus Promenadstaden – uppföljning av Översiktsplan för Stockholm” tagits fram. Den presenteras för stadsbyggnadsnämnden i april 2014. Rapporten tydliggör hur översiktsplanen behöver aktualiseras och kompletteras.

Kommunstyrelsen och kommunfullmäktige kommer att behandla ärendet om översiktsplanens aktualitetsprövning under våren 2014.

Ämnesvisa synpunkter

Utmaningar för framtidens stadsbyggande

Trafik, till växt och miljö (TMR) anser att den regionala kontexten behöver belysas där frågor om bland annat stadens utvidgning och tyngdpunkterna behöver samverkas med andra aktörer i regionen.

Kulturnämnden håller med om att hållbarhetsperspektivet behöver bli mer framträdande i stadens planering och menar att detta även innefattar sociokulturell hållbarhet där identitet, kulturarv, kulturvård, livskvalitet, jämlikhet och deltagande är viktiga delar.

Socialnämnden anser att förslaget att lyfta fram hållbar utveckling som en egen utmaning i översiktsplanen är bra. Social hållbarhet behöver då definieras i planen.

Fokusområden

2.2 Stockholm som staden på vattnet

Stockholm Vatten måste, förutom att säkra dricksvattenförsörjningen från Mälaren, inom en snar framtid säkra en större

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

möjlig reservvattentäkt. Att säkra vattentäkter och att möjliggöra utrymmen för byggande av huvudsystem VA inklusive dagvattenanläggningar är något som blir ännu aktuellare på grund av befolkningstillväxten och klimatförändringen.

Skönhetsrådet saknar en särskild ”blå-plan”, alltså en fördjupning avseende vattenstaden Stockholm motsvarande *Den gröna promenadstaden* eller *Arkitektur Stockholm*.

Trafik- och renhållningsnämnden efterlyser en diskussion om hur stadens kajer ska användas. De domineras ofta idag av vägtrafik och parkering. Prioritering av andra funktioner som gång och vistelse samt utrymmen för kollektivtrafik på vatten behöver diskuteras. Det finns också behov av utrymmen för godshantering i bra kajlägen.

Stockholms hamnar är en av fem så kallade ”corehamnar” i Sverige som ingår i ett prioriterat stomnät av infrastruktur som ska säkerställa att alla centrala noder och stråk för både gods- och persontransporter är ihopkopplade mellan EU-länderna på ett tillförlitligt sätt. Nätet skall vara färdigställt 2030 och kommer prioriteras för möjlighet till investeringsbidrag från EU. De krav som ställs på corehamnar är bland annat anslutning till järnväg, vilket gör Värtabanans roll betydelsefull, liksom tillgång till alternativa bränslen som LNG. Stockholms hamn som prioriterad corehamn är en förutsättning som måste beaktas i det fortsatta planarbetet.

2.3 Ett starkt näringsliv och utbildningssystem

Stockholms Buisness Region (SBR) påtalar att i processen att nå stadens bostadsmål är det särskilt viktigt att ta hänsyn till behovet av mark för nödvändiga verksamheter, vilka inte går att blanda med bostäder och/eller handel, såsom asfaltsverk, gods- och logistikföretag, betongindustri, masshanteringsytor, sophantering och återvinning. Miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN) framhåller vikten av att det reserveras tillräckligt med plats för de störande verksamheter som måste finnas i en stad.

Trafiknämnden uppmärksammar frågan om framtiden för befintliga spärkopplingar till företagsområden och vill lyfta hela näringslivets transportförsörjning, till exempel som parkering i företagsområden och i samband med handel.

SBR understryker vikten av att planera för stadens mål om fler nya arbetsplatser i Söderort. Staden ska i planeringen även se

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

över möjligheterna att möjliggöra för modern lätt tillverkningsindustri, med lokal avsättning. SBR ställer sig frågan huruvida avsaknaden av en stadsövergripande handelsstrategi långsiktigt är negativt för den växande hållbara blandstaden, i synnerhet för de nya stadsdelar som byggs och planeras.

Älvsjö SDN håller med om att företags- och näringslivsfrågor i större utsträckning behöver tas med i stadens planering. För att uppnå en blandad stad anser SDN att det behövs en djupare analys av näringslivets villkor.

Utbildningsnämnden vill angående skolans del i stadsutvecklingen specifikt lyfta fram att behovet av mark avsätts inte bara till en skolas byggnader utan även till skolgården vid nyetablering i olika områden. Nämnden lyfter vidare fram behovet av vägledning för barnkonsekvensanalyser samt att skolgården är en del av det pedagogiska rummet där barns motoriska utveckling, sociala färdigheter med mera tränas.

2.4 En socialt sammanhållen och levande stad

I princip samtliga remissinstanser instämmer i behovet av att utveckla sociala frågorna, definiera social hållbarhet samt utveckla barnperspektivet i planeringen. Många remissinstanser vill ta fram riktlinjer för skolors och förskolegårdars utformning. MHN påtalar särskilt vikten av att staden lokaliserar skolor och förskolor så att det inte är motiverat för föräldrar att skjutsa sina barn dit i bil.

Rinkeby-Kista SDN och Spånga-Tensta SDN tar upp de stora sociala skillnader som finns inom staden och anser att de bättre bör belysas i översiktsplanen.

Socialnämnden anför att enligt socialtjänstlagen ska socialtjänsten medverka i samhällsplaneringen, men att formerna för detta inte har konkretiserats. De påpekar att det sociala perspektivet sällan är belyst samt oftast begränsas till frågor om tillgänglighet och trygghet, men att det inte är tillräckligt. Trafikkontoret tar upp gaturummen som också är viktiga som gemensamma mötesplatser.

Trafiknämnden lyfter fram att tillgång till bra resval där fler har möjlighet att ta sig till hela stadens utbud av jobb och aktiviteter är en viktig del i att skapa en social sammanhållning liksom utformningen av det offentliga rummet.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

2.5 Idrott, rekreation och attraktiva grönområden

Älvsjö SDN efterlyser mer vägledning i målkonflikter mellan bostäder, företagsområden och idrottshallar. Kungsholmens, Norrmalms och Östermalms SDN tar upp att grönytefaktor bör användas i samtliga exploateringsprojekt för att reglera hur stor andel av marken som ska vara grön och vilka ekosystemtjänster det gröna ska bidra med. De anser också att riktlinjerna för Den gröna promenadstaden ska säkerställas genom att dess mål och strategier lyfts in i ÖP.

Idrottsnämnden påtalar att det idrottspolitiska programmet samt en rapport om närhet till idrottsanläggningar motiverar justering av texten i avsnittet. Nämnden anför också att utformningen av skolgårdar och parkmiljöer ska göras för att inspirera och ge möjlighet till rörelse och motion.

2.6 Ett modernt transportsystem och hållbart resande

Trafikverket (TRV) vill lyfta behovet att tydligare styra trafiken mot en hållbar utveckling. TRV liksom trafiknämnden och Stockholms Brandförsvaret tar också upp att gods är en viktig regional planeringsfråga. Stockholms Hamnar betonar att långväga godstransporter kommer via sjöfart och järnväg och det är därför viktigt att terminaler och omlastningscentraler säkras i planeringen. Eventuella justeringar av riksintresset Stockholms Hamn ska utifrån strategiska beslut om transportkorridorer. Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att avsnittet om godshantering behöver utvecklas och lyfter fram att en av förutsättningarna för att uppnå målet om ett fossilbränslefritt Stockholm är att kollektivtrafiken byggs ut till närmare fördubblad kapacitet i kombination med åtgärder som hämmar en ökning av biltrafiken. MHN anser att arbetet för att förverkliga detta bör påbörjas omgående och konkretiseras i översiktsplanen. Trafiknämnden ser gärna ett förtydligande i översiktsplanen kring frågan om utbud och pris för gatuparkering och kopplingen till framkomlighet och säkerhet.

Tillväxt, miljö och regionplanering (TMR) anser att avsnittet behöver uppdateras efter de ändrade förutsättningarna. Kopplingen mellan infrastrukturutbyggnader i regionen och stadens utveckling behöver lyftas.

Sundbybergs kommun med flera är positiva till att Stockholm har ett tydligt fokus på gång- cykel och kollektivtrafik.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

2.7 Bostadsförsörjning i en växande stad

Stockholmshem anser att avsnittet om bostadsförsörjning kan behöva ses över. En grundläggande del i översiktsplanen borde vara en analys av de mycket stora geografiska skillnaderna i bostadsefterfrågan i Stockholms stad i form av kötider för befintliga eller nyproducerade hyresrätter eller bostadsrättspriser.

Stockholmshem tar vidare upp behovet av hyresrätter och anser att en tredjedel av markanvisningarna bör öronmärkas för hyresrätt. Älvsjö SDN och Stockholmshem lyfter fram behovet av kategoriboende och att dessa integreras i ordinarie bostadsområden.

Äldrenämnden ser gärna att de äldres perspektiv kring tillgänglighet och avstånd tas tillvara i än högre utsträckning, t ex vid planeringen av bostadsbyggande, etableringar av centrum och kring allmänna kommunikationer.

Svenska Bostäder vill framhålla vikten av att bolaget ges ökade möjligheter att förtäta staden samt att bygga den inifrån och ut.

Familjebostäder anser att de kommunala bostadsbolagen bör kunna användas som ”motor” för att öka intresset för nyproduktion i områden där intresset hos de privata bolagen är svalt.

2.8 Nya energilösningar och tekniska försörjningssystem

Nacka påpekar att oljehantering saknas i redovisningen av mellankommunala intressen och efterlyser en ny regional lösning på oljehantering i Stockholmsregionen. Familjebostäder anser att översiktsplanen bör kompletteras med ett avsnitt om ICT (Information & Communications Technologies), som en naturlig del i det tekniska försörjningssystemet som följer med stadsutvecklingen. Stockholm Business Region vill också se planer för utbyggnad av den digitala infrastrukturen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att hänsyn till bland annat Färdplan för ett fossilbränslefritt Stockholm 2050 bör tas upp i överiktsplanen. Vidare anser nämnden att fjärrvärmesystemet skulle kunna ligga till grund för att transportera energi mellan byggnader och energilager. För detta måste dock funktionen förändras från enbart energileverantör till energidistributör och energilagring.

Exploateringsnämnden ser ingen direkt konflikt mellan stadens höga lönsamhetskrav och stadens möjligheter att ställa stränga energi- och miljökrav. Däremot kan ny lagstiftning angående kommunala särkrav komma att begränsa stadens möjligheter att driva på utvecklingen av hållbart stadsbyggande.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Trafiknämnden påpekar att även avfall är en infrastrukturfråga. Nämnden anser vidare att ett förtydligande av behov av kommunaltekniska ytor är mycket välkommet, och nämnder särskilt snöupplag och återvinningscentraler.

2.9 En stad rik på upplevelser och kulturhistoriska värden

Familjebostäder anser att i ett dynamiskt och expansivt Stockholm måste kulturvårdsarbetet och stadsförnyelsearbetet ske i samklang och resultera i tydliga planeringsförutsättningar och bestämmelser.

Kulturnämnden anser att en uppdelning av kulturlivsfrågorna och kulturmiljöfrågorna kan bidra till att förtydliga dessa dimensioner i stadsutvecklingen. Kyrkogårdsförvaltningen vill peka på kyrkogårdars och begravningsplatsers väsentliga värden som viktiga kulturmiljöer och gröna lungor i stadslandskapet.

2.10 Miljö, hälsa och säkerhet i en tät storstad

Stockholms brandförsvaret saknar tydliga strategier för olycksriskhantering och kommunal räddningstjänst. Identifierade riskkällor inom kommunen redovisas i bilagan men det har blivit inaktuell. Möjligheten att genomföra räddningsinsatser i och kring vissa typer av planerad bebyggelse exempelvis höga byggnader, undermarksanläggningar och större arenor kan med fördel förtydligas.

Stockholm Vatten anser att ur ett klimatperspektiv bör översiktsplanens planeringshorisont överblicka perioden 2050-2100 samt 2100-2200. Älvsjö SDN stöder förslaget om en plan för klimatanpassning i staden.

Trafikverket och MHN anser att det i översiktsplanen ska framgå hur staden planerar att följa gällande MKN och miljö kvalitetsmålets preciseringar för Frisk luft. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ställer sig positiv till att hälsoperspektivet för luftkvalitet bör beaktas i större utsträckning.

Stadsutvecklingsstrategier

1. Fortsätt att stärka den centrala staden

Stockholmshem anser att gränsen mellan den centrala staden och ytterstaden bör vara flytande. De ser behov av att utveckla stadsdelar som kan benämnas inre ytterstad men som inte är utpekade i översiktsplanen.

Trafikverket vill särskilt lyfta behovet av att prioritera kollektivtrafiken. En samordnad trafik- och bebyggelseplanering är avgö-

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

rande för att nå en minskad klimatpåverkan. Trafiknämnden vill förtydliga att det inte bara är utveckling av kollektivtrafiken som är lösningen utan även cykel och gång samt påpekar att ökat behov av godstransporter kan ytterligare begränsa utrymmet för andra funktioner. Nämnden anför vidare att en översyn av användning av utrymmen i och bredvid de större infartslederna också bör hanteras. En diskussion om prioritering av de överdäckningsprojekt som har diskuterats bör inledas och en slutsats kan vara att vissa vägar i stället behöver omvandlas till stadsgator genom avsmalningar och hastighetsbegränsningar.

2. Satsa på attraktiva tyngdpunkter

Bromma SDN tar upp den ansträngda trafiksituationen kring Brommaplan och anför att staden mer noggrant ska beskriva konsekvenserna av framtida byggnation med helhetssyn som preciserar hur kollektiv- och trafikfrågorna ska lösas.

Farsta SDN anser inte att tyngspunktarbetet i Farsta har nått ut till de boende och anför att kommunikationen utåt bör förbättras.

Familjebostäder anser att det är en god idé att använda de kommunala bostadsbolagen som ”motor” för att öka intresset för nyproduktion i områden där intresset hos de privata bolagen är svalt. Bolaget uppfattning är dock att ovan beskrivna arbetssätt ofta står i konflikt med finansieringen. Hur finansieringsstrategier som både skapar affärsmässiga relationer och katalyserar utveckling kan åstadkommas bör belysas ytterligare.

Spånga-Tensta SDN lyfter fram problematiken kring finansiering av ett utvecklat stationsområde och centrum i samband med utbyggnaden av Mäljarbanan, då få bygggrätter kan tillkomma i området. Skärholmens SDN efterfrågar en preliminär tidplan och prioriteringsordning för när tyngdpunktsarbetet ska inledas. Det skulle ytterligare bidra till gemensam planering och en gemensam agenda för områdets utveckling mellan ansvariga aktörer och förvaltningar.

Trafiknämnden påpekar att det inte enbart är utvecklad kollektivtrafik som krävs, utan även bra lösningar för gång och cykel, som i de flesta fall har god potential lokalt och även mellan tyngdpunkterna. Även angående tyngdpunkterna anses frågan om parkering samt realismen i överdäckning av trafikytor viktiga.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

3. Koppla samman stadens delar

Järfälla kommun anser att det inte bara är tyngdpunkterna Vällingby och Kista som ska stärka sina samband till Barkarby utan hela stadsstrukturen och grönstrukturen behöver sammanlänkas på ett bättre sätt över kommungränsen.

Utbildningsnämnden påtalar att elevrörligheten har över tid ökat då barn och ungdomar från en stadsdel väljer skola i en annan. Gymnasieskolan är också en del av en större region. Det är därför av vikt och positivt att stadens delar får allt tydligare fysiska och trygga samband vilket ger en ökad tillgänglighet för också stadens yngre medborgare.

Spånga-Tensta SDN påpekar vikten av goda tvärförbindelser för att boende i stadsdelen lätt ska kunna ta sig till de arbetsplatsområden som finns i och omkring stadsdelen.

Skärholmens SDN anser att hur stadens delar förhåller sig till varandra är av vikt och att många ungdomar behöver uppleva större tillhörighet till stadens alla delar.

Familjebostäder instämmer i att begreppet ”koppla samman” bör förtydligas och framhåller den sociala aspekten i begreppet. Frågor om social hållbarhet bör samlas i översiktsplanen på ett bra och överblickbart sätt och lyfter fram att stadsdelarna på Järva bör byggas ihop.

Skönhetsrådet anser att översiktsplanen bör tydligare uppmana till samverkan med grannkommunerna. Rådet anser vidare att staden själv bör ta ett större ansvar för stadsutvecklingen.

4. Främja en levande stadsmiljö i hela staden

Enskede-Årsta-Vantör SDN framför att strategin bör samordnas med det lokala utvecklingsarbetet t ex inom ramen för de pågående boendedialogerna och prioriterade stadsdelar i söderortsvisionen. SDN anser vidare att frågan om finansiering av upprustning av offentliga platser behöver förtydligas.

Skärholmens SDN anser att ansvaret för den lokala utvecklingen ska samordnas och fördelas bättre mellan stadens förvaltningar även när inga större stadsutvecklingsprojekt pågår.

Skönhetsrådet anser att översiktsplanen favoriserar innerstaden och tar fram förortens bristfälliga kvaliteter. Rådet anser att om en förtätning i ytterstaden ska ske på ett framgångsrikt sätt måste

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

det ske utifrån en förståelse och respekt för områdenas ambitioner och kvaliteter.

Exploateringsnämnden bedömer att en större och icke oväsentlig andel av bostadsproduktionen historiskt och i framtiden kan relateras till ytterstaden, utanför utpekade tyngdpunkter och samband och utanför den centrala stadens utvidgning. Det utgör därmed ett viktigt tillskott till bostadsförsörjningen. Nämnden upplever rapportens diskussion om gluggförtätningar som något ensidig med tanke på att det i många fall är problem förknippade med markåtkomsten. En fördel med nuvarande arbetssätt är också att byggherrar kommer med förslag där efterfrågan finns.

Trafikinфраstruktur

Nacka och Värmdö kommuner betonar vikten av Slussen som mötesplats och bytespunkt för ostsektorns pendlare.

Hägersten-Liljeholmens SDN och Älvsjö SDN anför att en investering som är avgörande för att utveckla tyngdpunkterna Älvsjö, Fruängen och Skärholmen är Spårväg Syd. Rinkeby-Kista SDN tar upp behovet av gång- och cykelförbindelser på tvären och till grannkommunerna. De önskar också att översiktsplanen tar upp en förlängning av tunnelbanan från Hjulsta till Barkarby.

Slutligen vill Trafikverket betona vikten av samplanering för transportsystemets långsiktiga utvecklingsbehov inklusive marktillgång. En samordnad trafik- och bebyggelseplanering är avgörande för att nå en minskad klimatpåverkan.

Slutsatser om översiktsplanens genomförande

Gemensamt uppdrag för stadens förvaltningar och bolag

Miljö- och hälsoskydds-nämnden anser att staden i översiktsplanen ska ta ställning till vad som inte är en önskvärd utveckling och vad som ska motverkas vid markanvisningar och i detaljplaner. Vidare anser MHN att översiktsplanen är stadens överordnade styrdokument om markanvändning och byggande och att den ska leva parallellt med andra styrdokument som till exempel miljöprogrammet.

Exploateringsnämnden frågar om översiktsplanen i rapporten följer stadens budget i stället för tvärt om. Nämnden vill påpeka att staden genom förvaltningar och bolag redan gör betydande insatser i ytterstaden. Om och i så fall i vilken utsträckning staden ska gå före och driva på utvecklingen är ytterst en budgetfråga.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Familjebostäder framhåller vikten av att stadsbyggnadskontoret arbetar mer strategiskt i hela staden har blivit tydligare då trycket på att starta nya planer ökar med de nya bostadsmålen.

Stadens roll i utvecklingen av ytterstaden

Skärholmens SDN anser att ansvaret för den lokala utvecklingen behöver samordnas och fördelas bättre mellan stadens förvaltningar, även när inga större stadsutvecklingsprojekt pågår. Det behövs gemensamma uppdrag i stadens budget med uppföljning i ILS. Farsta SDN anser det viktigt att nämnder och bolagsstyrelser får ett tydligare ansvar om hur de kan bidra till genomförandet av översiktsplanen.

Kulturnämnden ser positivt på förslaget till ett tydligare gemensamt uppdrag för stadsutvecklingen i budgeten för stadens förvaltningar och bolag. Socialnämnden anser att det är viktigt att i översiktsplanen skriva in att de olika nämndernas och bolagens ansvar i planerade projekt tydligt ska anges.

Stadens drivande i stadsutvecklingen

Farsta SDN och Hägersten-Liljeholmens SDN anser att staden måste vara beredd att ta en aktiv roll för att få igång bostadsbyggande i prioriterade områden i ytterstaden. Detta kan ställa krav på nya arbetssätt och samarbetsformer. Vidare instämmer nämnderna i att förvaltningarnas och bolagens ansvar för stadsutvecklingen behöver förtydligas, vilket med fördel sker genom uppdrag i budgeten.

Skönhetsrådet anför att det är viktigt det är att staden själv tar ett större ansvar för stadsutvecklingen, vilket särskilt gäller i de ytterstadsdelar där de mer marknadsanpassade krafterna inte självant är villiga att engagera sig.

Trafiknämnden anser att det är bra att belysa stadens roll i att i vissa fall driva en utveckling som marknaden än så länge inte förmår att göra.

Hållbar utveckling

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att staden i översiktsplanen ska ta ställning till vad som inte är en önskvärd utveckling och vad som ska motverkas vid markanvisningar och i detaljplaner.

Kulturnämnden håller med om att hållbarhetsperspektivet behöver bli mer framträdande i stadens planering och menar att detta

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

även innefattar sociokulturell hållbarhet där identitet, kulturarv, kulturvård, livskvalitet, jämlikhet och deltagande är viktiga delar. Nämnden ser med stor oro på en utveckling som innebär rivning av hus, t.ex. i city.

Förändrad syn på projektekonomi

Stockholmshem instämmer i princip i slutsatsen om vikten av att staden går före vid svag efterfrågan, till exempel genom stora offentliga investeringar eller genom att ge direktiv till sina bolag. Bolaget ser också svårigheter att utfärda den typen av direktiv med en lagstiftning som säger att allmännyttan ska bedrivas enligt affärsmässiga principer.

Skarpnäck SDN anför att mycket av den förtätning som sker i ytterstaden beror främst på efterfrågan av nya bostäder och till liten del på att främja stadsdelarnas lokala behov. Behovet kan i stället bestå av nya arbetsplatser, attraktiva mötesplatser och parker. Stadsutveckling hänger idag starkt ihop med bostadsbyggande. Att kunna utveckla och förbättra stadsdelar utifrån lokala behov utan koppling till bostadsbyggande är svårt och nya finansieringsmodeller borde därför prövas. Även Farsta SDN delar synpunkten att staden måste gå före och att nya finansieringsmodeller måste prövas om staden ska lyckas förändra och utveckla de områden i ytterstaden som är mindre attraktiva idag.

Kulturnämnden ser positivt på förslaget att till ett tydligare gemensamt uppdrag för stadsutvecklingen i budgeten för stadens förvaltningar och bolag.

Kungsholmen, Norrmalm och Östermalms SDN påpekar att systemet för resursfördelning till parkskötsel behöver ses över, så att tillkommande parker medför att driftbudgeten ökar i motsvarande grad.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att översiktsplanen ska vara stadens överordnade styrdokument om markanvändning och bebyggelseutveckling och att denna ska leva parallellt med andra styrdokument som t.ex. miljöprogrammet. Nämnden anser vidare att förhållandet mellan stadens olika styrdokument är otydlig och ser därför fram emot den samordning av styrdokument som stadsledningskontoret håller på att ta fram.

Familjebostäder anser att översiktsplanen bör kunna ge vägledning om hur staden ser på finansieringsfrågan i till exempel tyngdpunkterna/stadsutvecklingsområdena.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Vikten av planering på områdesnivå

Stockholmshem men instämmande av SISAB anser att det är bra med större grepp vid områdesplanering, men påpekar att det inte får försena planeringsprocessen. Stockholmshem menar att det krävs en större byggherrekompentens i arbetet samt en utvecklad marknadsanalys. Vidare anser de att programmen ska ha en genomförandetid. Många stadsdelsnämnder tar upp vikten av helhetssyn på områdesplaneringen och behovet av att alla förvaltningar/SDN får komma in tidigt i processen. Skärholmens SDN håller med om vikten av helhetsgrepp där mindre kompletteringsbebyggelse samordnas inom större program.

Familjebostäder anser att det inte alltid är önskvärt att starta programarbeten, det måste finnas en balans mellan tidsåtgång och att relativt snabbt kunna förverkliga projekt. De ser som ett alternativ ett arbete med övergripande strategier över hur ett område ska utvecklas. Kunskapen samlas i en kunskapsbank så att man inte startar om för varje plan.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden förespråkar att fysisk planering i större utsträckning görs på områdesnivå där alla berörda förvaltningar är representerade. Vidare abser nämnden att samtliga markanvisningar ska ha en gemensam beredning innan markanvisningarna beslutas. Planering på områdesnivå är särskilt viktigt ur miljösynpunkt.

Exploateringsnämnden att det är en fördel att byggherrar kommer med förslag på kompletteringsbebyggelse där efterfrågan finns. Nämnden anser att byggherrekompentensen kan bidra till ökad kunskap i planprocessen och stöder förslaget att tidigt involvera byggherrar i programarbeten.

Stockholm Vatten menar att nya prognoser för befolkning tillsammans med infrastrukturprojekt och skärpta miljökrav öka behovet av mer detaljerade planer på stadsdelsnivå/områdesnivå.

Risk att bygga bort långsiktiga förtättningsmöjligheter

Flera SDN som till exempel Hässelby-Vällingby, Hägersten-Liljeholmen och Södermalm SDN är skeptiska till mindre kompletteringsbebyggelse som de menar kan innebära att viktiga kvaliteter byggs bort. Södermalm SDN vill också ha en satsning på tyngdpunkterna så att risken för alltför stor förtätning av innerstaden minskar.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Skönhetsrådet och trafiknämnden anför att det också av största vikt att mer långsiktiga utvecklings- och förtättningsmöjligheter inte spelas bort till förmån för kortsiktiga lösningar.

Mellankommunala intressen och riksintressen

Länsstyrelsen framhöll i sitt granskningsyttrande över *Promenadstaden*, att stadens förhållningssätt till kulturmiljövårdens riksintressen bör vidareutvecklas och lämpligen antas som ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. Därefter har det tagits fram förslaget till tillägg till översiktsplanen *Arkitektur – Stockholm*. Länsstyrelsen framhåller i granskningsyttrande den att riksintressena inte har behandlats i förslaget till tillägg och att det inte framgår hur kommunen avser att tillgodose riksintressena för kulturmiljö. Länsstyrelsens synpunkter i granskningsyttrandet för *Promenadstaden* i denna fråga och i övrigt kvarstår därmed.

Svenska Bostäder anser att riksintresset för Vällingby är negativt och riskerar en stagnation. De ser också med oro på strandskyddet och anser att naturreservatens avgränsning bör ses över så att bebyggelse i närheten av gränserna kan ske.

Kulturnämnden anför att det finns kulturhistoriska värden i de delar av staden som inte är utpekade som riksintresse för kulturmiljövården och staden bör ha ett förhållningssätt till dessa värden i översiktsplanen. Av de tre delmål som stadsbyggnadskontoret föreslår för innerstaden är ”Att utveckla mångfalden av uttryck i det moderna city” det mål där störst konflikter finns i hanteringen av kulturhistoriska värden. Vidare anføres att byggnadsordningen bör skyndsamt uppdateras och antas som ett tematiskt tillägg.

Skönhetsrådet känner oro för kulturmiljöfrågorna. Riksintressena är för dåligt belysta i översiktsplanen och det finns en osäkerhet om hur dessa ska värderas. Skönhetsrådet anser att beskrivningarna av vad som konstituerar värdena i de områden och miljöer som utpekats som riksintressen för kulturmiljövården måste bli både utförligare och bättre i syfte att göra klart vad man faktiskt har att förhålla sig till. Rådets uppfattning är att värden som inte borde ha varit förhandlingsbara som en följd av detta många gånger skadats eller gått helt förlorade.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Exploateringsnämnden anser att förslaget till förhållningssätt avseende riksintressen för kulturmiljövård som helhet är en bra utgångspunkt för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Inkomna synpunkter

Statliga och regionala myndigheter och förbund

Länsstyrelsen i Stockholms län

Länsstyrelsen (Lsst) anser att stadsbyggnadskontorets underlag *Fokus Promenadstaden* är ambitiöst upplagt och genomarbetat. Rapporten innehåller väsentliga analyser av översiktsplanens innehåll och genomförande.

Länsstyrelsen framhöll i sitt granskningsyttrande över *Promenadstaden*, att stadens förhållningssätt till kulturmiljövårdens riksintressen bör vidareutvecklas och lämpligen antas som ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. Därefter har det tagits fram förslaget till tillägg till översiktsplanen *Arkitektur – Stockholm*. Länsstyrelsen framhåller i granskningsyttrande den att riksintressena inte har behandlats i förslaget till tillägg och att det inte framgår hur kommunen avser att tillgodose riksintressena för kulturmiljö. Länsstyrelsens synpunkter i granskningsyttrandet för *Promenadstaden* i denna fråga och i övrigt kvarstår därmed.

Länsstyrelsen gör bedömningen att de nya statliga och mellankommunala intressen, som Länsstyrelsen har ett särskilt ansvar för, inte har sådan karaktär att de kräver en omarbetning av den kommunomfattande översiktsplanen.

Mot bakgrund av den kraftiga befolkningsökningen och på prognoser som visar på en fortsatt ökning är det angeläget att kommunen i sin aktualitetsprövning följer upp och tar ställning till om den gällande översiktsplanen tillgodoser det framtida utbyggnadsbehovet.

Länsstyrelsen noterar särskilt stadsbyggnadskontorets ansats i rapporten *Fokus promenadstaden* att den starka befolknings- och arbetsplatstillväxten ställer krav på ett bra samspel mellan Stockholms stad och regionen, samt att Stockholms roll i en växande storregion behöver förtydligas.

Länsstyrelsen redogör för de statliga och mellankommunala intressen som berör Stockholms stad och som är nya sedan översiktsplanen antogs. Det avser Riksintressena (bl. a vägar, Bromma flygplats, vattenförsörjning), Miljökvalitetsnormer (luft, vat-

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

ten), Strandskydd, Mellankommunala intressen (RUFs, bostadsbyggande) samt Hälsa, säkerhet och riskfrågor (klimat, översvämningsrisker).

Trafikverket

Trafikverket (TRV) anser att staden gjort rätt bedömning avseende översiktsplanens aktualitet. En uppdatering p vissa områden behövs och TRV vill understryka behovet av en stadsutveckling inriktad på hållbara färdssätt som medger markutrymme för en utvecklad kollektivtrafik, gång och cykel samt fortsatt utvecklade gemensamma processer och principer för att nå dit.

Den viktigaste utmaningen för transportsystemet är att hantera tillväxten och skapa ytterligare utrymme i et trångt system utan att göra avkall på robusthet och tillförlitlighet. Stockholms stad är målpunkten för ett större omland och staden har därför ett ansvar för att upprätthålla tillgängligheten.

2.6 Ett modernt transportsystem och hållbart resande

TRV ser positivt på att lyfta målkonflikterna mellan en tätare stad i de centrala delarna samt dess trafikalkstrande effekter, och att på ett tydligare sätt styra trafiken mot en hållbar utveckling. Det är också angeläget med en fortsatt planering för och genomförande av samordning och effektivisering av godstransporter. Gods är en viktig regional planeringsfråga som även ska kopplas samman med regionens långsiktiga energiförsörjning.

2.10 Miljö, hälsa och säkerhet i en tät storstad

TRV ser behov av en ökad samverkan där principerna läggs fast tillsammans, och där aktörerna gemensamt tar fram underlag avseende buller, luftkvalitet och risk. Vad gäller buller så bör staden, Trafikverket och länsstyrelsen hitta en gemensam linje i frågan mot bakgrund av den nya lagstiftningen. TRV anser vidare att MKN för luft kan påverka all fysisk planering samt att målvärdena I miljökvalitetsmålet Frisk luft ska eftersträvas. I fortsatt översiktsplanering ska det framgå hur staden planerar följa gällande MKN och miljökvalitetsmålens preciseringar för Frisk luft.

Stadsutvecklingsstrategierna

TRV vill särskilt lyfta behovet av att prioritera kollektivtrafiken. Att satsa på tyngdpunkterna måste inbegripa att dessa ses tillsammans med pågående och planerad åtgärder i transportsystemet som ger ökad tillgänglighet till exempel Förbifart Stockholm.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Slutligen vill TRV betona vikten av samplanering för transport-systemets långsiktiga utvecklingsbehov inklusive marktillgång. En samordnad trafik- och bebyggelseplanering är avgörande för att nå en minskad klimatpåverkan.

Tillväxt, miljö och regionplanering- Stockholms läns lands-ting (TMR) Enigt beslut 2014-03-06

TMR anser sammanfattningsvis att Stockholms stads arbete med uppföljning av översiktsplanen är mycket ambitiöst och väl genomarbetat och är i stort sett överens med staden om aktualitetsbedömningen. TMR anser dock att det finns flera frågor som behöver lyftas mer bland annat kring regional samverkan och kollektivtrafikens framkomlighet.

TMR håller i stort sett med staden om bedömningen om utmaningar, fokusområden och stadsbyggnadsstrategier. Det finns flera preciseringar som behöver göras och i flera fall har förutsättningar förändrats varför det är viktigt att uppdatera och i flera fall göra tillägg till olika områden. Det gäller bland annat den ökade ambitionen av bostadsbyggande, kollektivtrafikutbyggnad samt hållbarhetsaspekter som social sammanhållning och miljöutmaningar. Andra frågor som behöver belysas är den om den regionala kontexten, där frågor om bland annat stadens utvidgning och tyngdpunkterna behöver samverkas med andra aktörer i regionen. Likaså behöver en samordning ske för att prioritera utbyggnad så att kollektivtrafik och stadsutveckling kan gå hand i hand.

Ny kunskap om trafikinfrastrukturobjekten från Stockholmsförhandlingen behöver uppdateras i Stockholms översiktsplan.

TMR menar att alla slutsatserna är relevanta och pekar här även på:

- ytterligare behov av samverkan mellan aktörer
- vikten av att koppla ekonomiska förutsättningar med behov av långsiktig stadsutveckling
- kopplingen mellan Stockholms stad och övriga regionen
- vikten av att inte förhindra för framtida viktiga regionala funktioner

TMR anser vidare att mellankommunala och regionala frågor tydligare borde belysas, att stadsplaneringens möjligheter att motverka segregation och barriäreffekter borde utvecklas, att kopplingen mellan stadens utveckling och infrastrukturutbyggnader i regionen borde lyftas samt att större vikt borde

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

läggas vid behovet av en attraktiv kollektivtrafik, och en inriktning för avvägningen mellan en god arkitektur och framkomlighet för kollektivtrafiken.

Det är viktigt att staden redovisar hur riksintressena ska tillgodoses eftersom det underlättar för granskning. Landstinget har i övrigt inga synpunkter på riksintressena för kulturmiljövården.

Kommunförbundet Stockholms Län – KSL

KSL handlägger länsrelaterade ärenden som berör Stockholmsregionen och kommer därmed inte att lämna några synpunkter på samrådet.

Grannkommuner

Järfälla kommun

I Promenadstadens illustration över tyngdpunkter och samband syns tydligt kopplingen mellan Stockholms nordvästra delar och Järfällas södra delar. För Järfällas del är det dock inte tydligt att det är just tyngdpunkttema i Vällingby och Kista som ska förstärka sina samband till Barkarby, utan hela stadsstrukturen och grönstrukturen kan behöva sammanlänkas på ett bättre sätt över kommungränsen. Behovet av förstärkta samband mellan kommunerna är särskilt angeläget utifrån de investeringar som kommer att göras i den här delen av regionen med Förbifart Stockholm och förlängning av tunnelbanan från Akalla till Barkarby. Dessa stora investeringsåtgärder framöver som kommer att medföra behov av följdinvesteringar på olika sätt.

Med projektet Stockholmsporten kommer Hjulsta och Barkarby-staden att växa samman. Här krävs en fortsatt nära samverkan mellan kommunerna för att skapa god kollektivtrafik-tillgänglighet i stadsstrukturens alla delar och få områdena att hänga ihop och dra nytta av varandras delar och innehåll.

Järfälla kommun har tillsammans med Kista Science City diskuterat förutsättningarna att gå från regionala tyngdpunkter till att skapa ett ekonomiskt stråk mellan Kista via Veddesta/ Stockholm Väst till Stockholms västerort/Bromma. Stråket har en relativt hög andel företagande och ökande persontransporter som i SL:s stamnässtrategi år 2030 utgör ett av de större regionala sambanden med stor andel biltrafik. Järfälla ser gärna samverkan med Stockholm både avseende näringslivsutveckling inom stråket

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

men också genom förstärkning av förutsättningarna för kollektivtrafik på sikt.

Sammanfattningsvis har pågående stadsutvecklingsarbete i den här delen av regionen stor potential att göra skillnad på många sätt. Görvälnkilen och Järvafältet som resurs både för ekosystemtjänster men också med sociala och rekreativa målpunkter kan gemensamt lyftas fram och förstärkas med ett innehåll som bidrar till att koppla samman omgivande stadsdelar i Stockholm och Järfälla.

Nacka kommun, kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott 2014-02-25

Nacka kommun anser att bedömningarna i rapporten Fokus Promenadstaden rörande bostadsförsörjningen stämmer väl överens med Nackas strategiska planering. Sammantaget förefaller stadsbyggnadskontorets aktualitetsprövningar rimliga.

Nacka kommun anser att rapportens kapitel om trafikinfrastruktur som berör Nacka kunde vara tydligare.

Slussen kommer fortsätta att vara av mycket stor betydelse för resenärer till och från Nacka och Värmdö, även efter att tunnelbanan byggts ut. Det är viktigt att kapaciteten för bussar och Saltsjöbanan vid Slussen bedöms ur ett långsiktigt perspektiv och är tillräcklig för att möta en stark befolkningstillväxt. Nacka vill därför understryka vikten av att Stockholm förverkligar utfästelserna om en större bussterminal vid Slussen.

Nacka påpekar vikten av att Saltsjöbanan ska gå in till Slussen oavsett vilken trafiklösning som slutligen kommer till stånd i detta område. En tillräcklig kapacitetsstark lösning för Henriksdals trafikplats är också av största vikt för utbyggnaden av staden Nacka.

Kommunen anser att frågan om oljehantering i redovisningen av mellankommunala intressen saknas i rapporten och att det är nödvändigt med en ny regional lösning på oljehanteringen i Stockholmsregionen.

Nacka påpekar att det s.k. LÄSK-samarbetet (Lindalen, Älta och Skrubba) bör synliggöras i plankartan då Stockholm, Tyresö och Nacka planerar för framtida exploateringar här i anslutning till den nya trafikplatsen. Området öster om Guldbandsleden borde därför vara markerat som stadsbebyggelse liksom i RUFSS 2010.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Sundbybergs stad, kommunstyrelsen 2014-02-26

Sundbybergs stad instämmer i princip med den aktualitetsbedömning som utförts av Stockholms stad samt är positivt inställd till Stockholms stads ambitioner att ta sig an utmaningar som Stockholmsregionens kraftiga befolkningsutveckling och den ökande mängden trafik i regionen. Det är positivt att Stockholms stad har ett tydligt fokus på gång- cykel och kollektivtrafik.

Sundbyberg tycker vidare att det är positivt att Stockholms stad vill utveckla viktiga samband på tvären och över kommungränser. Sundbyberg har förslag till flera angelägna gång- och cykelförbindelser mellan kommunen och Stockholm.

Sundbybergs stad instämmer i att bostadsförsörjningen måste ha hög prioritet, befolkningsprognoserna har skrivits upp och därför bör översiktsplanen uppdateras i det avseendet.

Trots behovet av stora insatser för bostadsbyggandet vill Sundbybergs stad påpeka att det kan finnas särskilda värden i områden som växer upp gradvis, och att befintliga miljöer ofta behöver vitaliseras genom ett successivt bostadstillskott för att ge underlag för serviceutbud, kollektivtrafik m.m.

Kopplingen mellan fokusområde ”en socialt sammanhållen och levande stad” och delen om utmaningar för framtidens stadsbyggande skulle kunna förtydligas.

Slutligen kan Sundbybergs stad konstatera att förslaget till förhållningssätt avseende riksintressen för kulturmiljövård är väl balanserat och att en god avvägning gjorts mellan intresset att bevara den kulturmiljö i staden som utgör riksintresse och behovet av att utveckla innerstaden – där befintliga kulturmiljöer kan fungera som inspiration snarare än att förhindra utveckling.

Värmdö kommun

Värmdö kommun är positiv till grundtankarna bakom Stockholms översiktsplan och de välkomnar en satsning på Slussen som en mötesplats och framhåller att funktionen som stadens näst största knutpunkt måste stå i fokus. Värmdö påpekar vikten av att terminalens kapacitet måste inrymma inte bara dagens pendlare utan även alla de som väntas flytta till regionen Värmdö och Nacka framöver. Det är viktigt att ta med i beräkningen att kollektivtrafikdelen inom förortstrafiken måste öka väsentligt för att framtida pendlandet ska kunna anpassas till idéerna bakom pro-

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

menadstaden. Värmdö kommun påpekar vikten av att trafikstråken mot Stockholm från Nacka och Värmdö har hög kapacitet för att det inte finns någon annan passage över Saltsjö-Mälarsnittet öster om Slussen.

För att underlätta för resande under ombyggnadsperioden välkomnar Värmdö ett ökat informationsutbyte mellan kommunerna.

Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar

AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad

Fortum önskar en omformulering av texten under avsnittet om nya energilösningar och tekniska försörjningssystem.

I stället för ”Utvecklingen av ett mer integrerat fjärrvärmenät för flera producenter, s.k. öppet nät bör drivas vidare.” önskar de en omformulering till: ”Utvecklingen av ett mer integrerat fjärrvärmenät för kunder och producenter i samverkan, s.k. öppen fjärrvärme, bör drivas vidare.”

Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB

SISAB vill först och främst anföra att analyserna och slutsatserna i rapporten är relevanta och välformulerade.

SISAB anser att rapporten kartlagt de utmaningar och strategier som krävs för att bolaget ska kunna fullgöra sitt uppdrag. Det gäller till exempel utmaningen att i den växande centrala staden bygga ut en kostnadseffektiv kommunal service med bland annat förskolor och skolor i den utsträckning som behövs. Detta är särskilt viktigt i de stadsdelar där staden har ett begränsat markinnehav.

SISAB delar också bedömningen att det krävs en mer strategisk och genomtänkt stadsplanering för att staden ska kunna uppnå bostads målet samt tillgodose behovet av skolor och förskolor. Större grepp via områdesplaner är bra men får inte riskera att processen förlängs vid planering av nya skolor och förskolor. SISAB vill framhålla vikten av en effektiv central samordning av den strategiska planeringen.

Familjebostäder

2.4 En socialt sammanhållen och levande stad

Familjebostäder instämmer i vikten av medborgardialog i tidiga skeden och anser att breda medborgardialoger och tidigt visionsarbete bör tydligare sammanlänkas med de formella dialogkraven

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

i stadsbyggnadsprocessen. Vidare instämmer Familjebostäder i att barnkonsekvensanalyser är viktiga.

2.6 Ett modernt transportsystem och hållbart resande

Familjebostäder anser att möjligheter och konsekvenser av framtida tunnelbaneutbyggnad bör belysas tydligt i samband med en uppdatering av översiktsplanen.

2.8 Nya energilösningar och tekniska försörjningssystem

Familjebostäder anser att planering av en långsiktigt hållbar vatten- och avloppsförsörjning ska utvecklas i stadens strategiska planering. Översiktsplanen ska också redovisa hur hänsyn har tagits för den förväntade stigningen av havsnivån i östersjön gällande de nya tilltänkta bebyggelseområdena.

Familjebostäder anser att översiktsplanen bör kompletteras med ett avsnitt om ICT som en naturlig del i det tekniska försörjningssystemet som följer med stadsutvecklingen. Familjebostäders erfarenhet är att de tätare och mer energieffektiva husen gör att täckningen för mobil telefoni och bredband minskar.

2.9 En stad rik på upplevelser och kulturhistoriska värden

Familjebostäder delar sammanfattningsvis bedömningen att detta område är inaktuellt.

Strategi 2: satsa på attraktiva tyngdpunkter

Familjebostäder anser att det är en god idé att använda de kommunala bostadsbolagen som ”motor” för att öka intresset för nyproduktion i områden där intresset hos de privata bolagen är svalt. Familjebostäders uppfattning är dock att ovan beskrivna arbetssätt ofta står i konflikt med finansieringen. Hur finansieringsstrategier som både skapar affärsmässiga relationer och katalyserar utveckling kan åstadkommas bör belysas ytterligare.

Strategi 3: Koppla samman stadens delar

Familjebostäder instämmer i att begreppet ”koppla samman” bör förtydligas. Familjebostäder vill framhålla den sociala aspekten i begreppet och önskar att frågor om social hållbarhet samlas i översiktsplanen på ett bra och överblickbart sätt och lyfter fram att stadsdelarna på Järva bör byggas ihop.

Slutsatser om översiktsplanens genomförande – gemensamt uppdrag för stadens förvaltningar och bolag

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Familjebostäder delar uppfattningen att det är viktigt att inte bygga bort möjligheten till en större sammanhängande förtätning i områden som ligger utanför de prioriterade tyngdpunkterna och sambanden genom mindre förtättningsprojekt. Det är dock inte alltid möjligt eller önskvärt att starta programarbeten i alla områden där det startar nya projekt. Det måste finnas en klok balans mellan den tidsåtgång ett samlat programframtagande ianspråk tar och möjligheten att relativt snabbt genomföra och förverkliga projekt. Vikten av att Stadsbyggnadskontoret arbetar mer strategiskt i hela staden har blivit tydligare då trycket på att starta nya planer ökar med de nya bostadsmålen. I stadens strategiarbeten per område efterlyser Familjebostäder även fler samarbetsformer med aktörer på plats.

Slutsatser om översiktsplanens genomförande –hållbar utveckling

Familjebostäder anser att det är mycket viktigt att mer fokus läggs på driftfrågor i ett tidigt planeringsskede. Familjebostäder anser att det dessutom är viktigt att arbeta med att lyfta in erfarenheterna från tidigare projekt.

Slutsatser om översiktsplanens genomförande –förändrad syn på projektekonomi

Familjebostäder anser att översiktsplanen bör kunna ge vägledning om hur staden ser på finansieringsfrågan i t.ex. tyngdpunkterna/stadsutvecklingsområdena.

Svenska bostäder

Svenska Bostäder vill framhålla vikten av att bolaget ges ökande möjligheter att förtäta staden samt att bygga den inifrån och ut.

För att målet på 140 000 nya bostäder till 2030 ska kunna nås krävs en utbyggnad av kollektivtrafikens samt att exploateringsgraden höjs i centrala och kollektivnära lägen. Bristen på studentlägenheter är idag ett stort problem som innebär en risk för stadens attraktivitet och långsiktiga utveckling och frågan behöver prioriteras. En fortsatt satsning på nya energilösningar med lågenergi och passivhus samt långsiktig planering av vatten och avloppsfrågor är viktiga investeringar för stadens framtida expansion.

De ekonomiska förutsättningarna i kombination med noder och stadsutvecklingsområde, det vill säga att bygga staden inifrån och ut behöver belysas mer.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

I tyngdpunkten Vällingby-Råcksta anser bolaget att riksintresset gått för långt och att denna begränsning innebär en risk för stagnation för området som är negativ för både Vällingby city och nyproduktion av bostäder. De ser med oro för om strandskyddet utvidgas eftersom Stockholm är en stad på öar och närhet till sjö och hav. Naturresevatens avgränsning och möjligheter till bebyggelse i närheten av reservatens gränser bör ses över och tydliggöras.

AB Stockholmshem

Avsnittet om bostadsförsörjning kan behöva ses över, till exempel när det gäller resonemangen om olika upplåtelseformer. En grundläggande del i översiktsplanen borde också vara en analys av de mycket stora geografiska skillnaderna i bostadsefterfrågan i Stockholms stad i form av kötider för befintliga eller nyproducerade hyresrätter eller bostadsrättspriser.

Det har blivit allt tydligare att nya hyresrätter och en väl fungerande hyresmarknad är extra viktigt i en växande region, inte minst för att prioriterade yrkesgrupper för regionens tillväxt snabbt ska kunna få tag på en bostad. Vid en revidering av översiktsplanen bör kopplingen mellan en god tillgång på hyresrätter och regionens konkurrenskraft analyseras ytterligare. Stadens policy för tilldelning av markanvisningar behöver diskuteras, där endast en tredjedel öronmärks för hyresrätter, med hänvisning till stadens exploateringskostnader och ekonomi i övrigt.

I den nya lagen för de allmännyttiga bostadsföretagen betonas kommunens ansvar för bostadsförsörjningen och att allmännyttan ska bedrivas enligt affärsmässiga principer för att inte snedvrída konkurrensen på hyresmarknaden. Detta blir extra viktigt att beakta om översiktsplanen fortsättningsvis ska fungera som stadens riktlinjer för bostadsförsörjningen.

Stockholmshem välkomnar tydliga direktiv i stadens budget avseende förmedling och byggande för till exempel ungdomar och studenter. Det krävs emellertid också en lika tydlig prioritering av resurser i det praktiska planarbetet för att stadens mål ska kunna realiseras.

Stadsbyggnadskontorets rapport innehåller resonemang om vad som hindrar genomförandet av planens intentioner och man konstaterar att marknaden är svag för att bygga nya bostäder i vissa av planens utpekade områden. I rapporten diskuteras däremot inte

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

behovet av att revidera strategierna till följd av diskrepansen mellan efterfrågan och den översiktliga planeringen.

Ett annat frågetecken är vilken detaljeringsnivå som är önskvärd för de fyra strategierna. I rapporten betonas på flera ställen att strategierna kan upplevas som svårtolkade och att de behöver förtydligas. Stockholmshem konstaterar att det är naturligt att ha ett tolkningsutrymme när staden har valt att hålla översiktsplanen på en mer strategisk nivå.

Stockholmshems projektportfölj återfinns nästan i sin helhet inom eller strax utanför den så kallade centrala staden i översiktsplanen. Det borde för det första vara självklart att det handlar om en flytande gräns mellan den centrala staden och ytterstaden där de enskilda detaljplanerna får prövas utifrån en övergripande intention om ökad täthet och de lokala förutsättningarna i övrigt.

För det andra ser Stockholmshem stora behov av att utveckla stadsdelar som kan benämnas inre ytterstad, men som inte är utpekade i översiktsplanen. En sådan utveckling stämmer med efterfrågan på bostadsmarknaden och konsumenternas betalningsvilja för nyproducerade hyresrätter. Bolagets bedömning är att den här typen av områden kommer att vara centrala för möjligheterna att nå målet om ytterligare 140 000 bostäder, tillsammans med en kraftig utbyggnad i stadens centralare delar.

Stadsbyggnadskontoret lyfter fram den svaga efterfrågan från marknaden och betonar vikten av att staden går före, till exempel genom stora offentliga investeringar eller genom att ge direktiv till sina bolag. Stockholmshem delar i princip kontorets analys, men ser också svårigheter att utfärda den typen av direktiv med en lagstiftning som säger att allmännyttan ska bedrivas enligt affärsmässiga principer.

Bolaget vill mot bakgrund av detta betona vikten av ett långsiktigt perspektiv i ytterstadsarbetet med mer fokus på vidareutveckling och förvaltning av den befintliga miljön än på nyproduktion. Bolaget har de senaste åren bedrivit ett brett utvecklingsarbete i Hökarängen bland annat med sikte på att öka attraktiviteten så att det ska bli möjligt att på lite längre sikt bygga nya hyresrätter i området. Dessa erfarenheter är värdefulla i arbetet med att ta fram ett koncept för bolagets nya huvudkontor i Skärholmen där målet är att locka fler arbets- och mötesplatser till stadsdelen.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Stockholmshem ser tydliga fördelar med att omsätta översiktsplanens intentioner på områdesnivå, men bolaget har samtidigt blandade erfarenheter av programarbete, bland annat eftersom de efter relativt lång tid ändå inte resulterat i ett rimligt antal exploateringsbara bygggrätter. För att programmen ska kunna bidra till att uppfylla de övergripande målen, krävs en utvecklade marknadsanalyser av genomförbarheten och en större byggherrekompens i arbetet.

Stockholmshem anser vidare att programmen bör ha en genomförandetid, eftersom man annars riskerar att låsa utvecklingen i ett område på ett olyckligt sätt eller skapa en förväntan hos medborgarna att det inte kan ske ytterligare stadsutveckling.

Stockholmshem anser sammanfattningsvis att kommunfullmäktige kan förklara översiktsplanen i huvudsak aktuell. Fullmäktige bör dock samtidigt ge stadsbyggnadsnämnden i uppdrag att, tidigt under nästkommande mandatperiod, genomföra fördjupade analyser och revideringar av planen enligt ovanstående synpunkter. Stockholmshem deltar gärna i det arbetet.

Stockholms hamnar

Stockholms hamnar delar bedömningen att flertalet av översiktsplanens nio fokusområden i huvudsak kan bedömas vara aktuella men att nya krav på den översiktliga planeringen kan ställas med anledning av den snabba befolkningsutvecklingen som särskilt påverkar frågor om bostadsförsörjning och frågor om person- och varutransporter.

Frågor om väl fungerande godstransporter kommer att bli av allt större betydelse. Det är av stor vikt att transportlösningar underlättas och planeras som innebär att långväga godstransporter i ökad utsträckning kommer via sjöfart och järnväg. Järnvägsnätet på stambanorna kommer dock under överskådlig tid succesivt få allt mindre kapacitet för godstransporter. Det är därför viktigt att terminalerna vid hamnarna säkras i planeringen. Fler omlastningscentraler i strategiska lägen för att klara försörjningen av en kraftigt växande befolkning måste beaktas i översiktsplaneringen.

Stockholms hamnar är en av fem så kallade ”corehamnar” i Sverige. Dessa ingår i ett prioriterat stomnät av infrastruktur som ska säkerställa att alla centrala noder och stråk för både gods- och persontransporter är ihopkopplade mellan EU-länderna på ett tillförlitligt sätt. Nätet skall vara färdigställt 2030 och kommer prioriteras för möjlighet till investeringsbidrag från EU. De krav

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

som ställs på corehamnar är bland annat anslutning till järnväg, vilket gör Värtabanans roll betydelsefull, liksom tillgång till alternativa bränslen som LNG. Stockholms hamn som prioriterad corehamn är en förutsättning som måste beaktas i det fortsatta planarbetet.

Stockholms hamnar poängterar att den nya hamnen vid Norviks udde enbart påverkar containerhamnen i Stockholm och inte direkt andra hamndelar i Stockholms stad, vilket sägs i remissunderlaget. Stockholms hamnar ser det som viktigt att frågor om eventuella justeringar av riksintresset Stockholms Hamn sker utifrån både strategiska beslut om transportkorridorer inom EU, regionala utvecklingsprogrammet, regionala utvecklingsplanen, liksom den regionala länsplanen för transportinfrastruktur i Stockholms län.

Stockholms hamnar vill också framhålla betydelsen av färje- och kryssningstrafiken ur ett besöksnäringssperspektiv i regionen och att översiktsplanen tar hänsyn till detta. Det är viktigt att de centrala hamnarna i Stockholm kan tillåtas att utvecklas på ett funktionellt och väl integrerat sätt med vattennära bebyggelse i hamnmiljöer. Stockholms hamnar arbetar för närvarande fram ett förslag till strategi för hur stadens kajer ska användas och utvecklas i såväl ett kort- som ett långt perspektiv.

För Stockholms hamn som en viktig kommunikationsanläggning i staden är det viktigt att frågor om regler för buller från verksamheten i hamnnära bebyggelse löses så att inte hamnverksamheten på sikt hotas. Även frågor om hur transporter av farligt gods kan ske på ett säkert sätt i en alltmer förtätad stad är av betydelse i planeringen. Hållbarhetsperspektivet bör generellt sett stärkas i stadens planering.

Stockholm Vatten

Stockholm Vatten sammanfattar de förutsättningar som ändrats sedan översiktsplanen togs fram och informerar om sitt arbete i projektet Stockholms framtida avloppshantering för att klara kommande reningskrav och en växande befolkning.

Nya prognoser och mål för bostadsbyggandet tillsammans med infrastrukturprojekt och skärpta miljökrav ökar behovet av att ta fram mer detaljerade planer på stadsdelsnivå/områdesnivå. För att klara VA-försörjning och miljömål och säkerhet mot översvämningar måste mark avsättas i planer för tekniska försörjningssystem.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Stockholm Vatten måste förutom att säkra dricksvattenförsörjningen från Mälaren inom en snar framtid säkra en större möjlig reservvattentäkt. Att säkra vattentäkter och att möjliggöra utrymmen för byggande av huvudsystem VA inklusive dagvattenanläggningar är något som blir ännu aktuellare på grund av befolkningstillväxten och klimatförändringen. Vidare önskar bolaget en ändring i texten under avsnittet om nya energilösningar och tekniska försörjningssystem. Ändringen avser att nya tekniska lösningar för omhändertagande av såväl spillvatten som dagvatten och som utvecklas inom Norra Djurgårdstaden och *som efter utvärdering bedöms hållbara* bör bli vägledande för andra stadsbyggnadsprojekt.

Föroreningsuppkomst kan förebyggas genom bra materialval på byggnader, användande av tak över ytor med risk för mycket föroreningar, sopande av trafikerade områden samt minimerande av mängden hårdgjord yta så långt det är möjligt. I vissa områden, t ex stora parkeringsplatser behövs dock kompletterande renande åtgärder.

Klimatunderlag för länet visar på en framtida förändrad nederbörd med +20%, med intensivare skyfall sommartid och mer vinternederbörd. Vid planering av nya områden måste hänsyn tas till ökade dagvattenflöden och det kommer att varar av stor vikt att ge möjlighet till fördröjande och renande åtgärder genom avsättningsmagasin, öppna dagvattendammar eller diken. Utöver dessa typer av fördröjande åtgärder finns skelettjordar och trädplantering som alternativ som också kan bidra med estetiska värden. Med tanke på Mälarens reglering och framtida havsnivåhöjning anser SVAB att översiktsplanens planeringshorisont bör vara mer långsiktig, d.v.s. ur ett klimatperspektiv börja överblicka perioden 2050-2100 och perioden 2100-2200.

Bromma stadsdelsnämnd 2014-03-20

Beslut enligt majoriteten. Reservation MP.

Bromma SDN ställer sig i huvudsak positiv till aktualitetsprövningen som vi bedömer är väl genomarbetad och belyst. SDF anser dock att vissa delar som rör fokusområdena och strategierna behöver förtydligas. Om acceptans ska kunna uppnås för 140 000 bostäder, varav ca 21 000 i Bromma, så krävs en medveten planering med strategiska prioriteringar samt att staden har en samordnad planering avseende trafikfrågor, arkitektur, utemiljö och offentlig service såsom gruppboheter och förskolor.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Centrala Bromma är en tyngdpunkt som ska utvecklas till mångsidiga och täta stadsmiljöer. Med en redan idag ansträngd trafiksituation på de större vägarna, i synnerhet runt Brommaplan, är det angeläget att staden mer noggrant beskriver konsekvenserna av framtida byggnation med en helhetssyn som preciserar hur kollektiv- och trafikfrågorna ska lösas.

SDN har tidigare med tanke på genomförda och framtida bebyggelse i västerort, framfört behovet av spårvägsförbindelse, på sträckan Sundbyberg-Beckomberga-Vällingby med eventuell fortsättning till Åkernytan och Barkarby.

Skolor och förskolor spelar med sina gårdar en självklar central och viktig roll i dagens stadsliv. Barnens och elevernas behov måste stå i centrum vid utformningen av skol och förskolegårdar och riktlinjer tas fram för utformning av storlek mm som ska vara kopplade till översiktsplanen. Stor vikt bör även läggas vid att barnkonsekvensanalyser genomförs vid nya planprojekt.

Enskede –Årsta- Vantörs SDN 2014-02-06

Beslut enligt M,FP. Reservation S,V,MP

Enskede – Årsta- Vantörs SDN anser att stadsbyggnadskontoret gjort en rimlig bedömning av översiktsplanens aktualitet. SDN önskar dock att vissa delar som rör fokusområdena och strategierna bör förtydligas. Det gäller särskilt behovet av att stadens för en samordnad planering vad gäller offentlig service, inte minst förskolor och deras utemiljöer.

SDN anser också att stadens olika processer behöver samordnas med översiktsplanen. Det gäller särskilt söderortsvisionen, de pågående och planerade boendedialogerna och satsningarna på tyngdpunkter och andra strategiska utvecklingsområden som är under programutredning.

Strategi 4 att Främja en levande stadsmiljö i hela staden berör utvecklingen lokalt i hela ytterstaden. Det är i dessa områden det är oerhört viktigt att se till de många mindre planprojekten ur ett helhetsperspektiv, i stället för som enskilda förtättningsprojekt. Ofta tappas det lokala perspektivet bort i de enskilda planprojekten. Samtidigt är det i dessa områden som de många, men ofta mindre, förtättningsprojekten sker. Här finns stora fördelar att vinna om strategin kan samordnas med pågående lokalt utvecklingsarbete, t ex inom ramen för de pågående boendedialogerna och prioriterade stadsdelar i söderortsvisionen.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

SDN uppfattar att aktuella planprojekt och utpekade önskade åtgärder i det lokala utvecklingsarbetet ibland pekar åt motsatt håll. Samverkan mellan stadens olika satsningar bör ligga till grund för en prioritering av områden och när i tid dessa ska utvecklas.

SDN ser gärna förtydligande vad gäller genomförandefrågor, inte minst när det handlar om hur stadsdelar ska bli attraktivare för byggherrar att söka sig till, samt hur bostadsbolag ska vara drivande i stadsutvecklingen i de stadsdelar där allmännyttan inte dominerar. Behovet av förtydligande gäller också frågan om finansiering av upprustning av offentliga platser.

Farsta SDN 2014-03-13

Beslut enligt majoriteten. Reservation S+MP+V. Särskilt uttalande MP+V.

Genomgången av översiktsplanen är mycket väl genomarbetad. SDN instämmer i stadsbyggnadskontorets bedömningar om de olika områdenas aktualitet och vad som behöver förtydligas och uppdateras. Strategierna om attraktiva tyngdpunkter kan utvecklas.

Strategier och planeringsinriktningar för social hållbarhet behöver utvecklas mer. Stadsutveckling gäller mer än bara bostäder. För social hållbarhet krävs tillgång till mötesplatser, kultur, idrottsytor och service i olika former. Utformningen av förskolor och förskolegårdar måste in i ett tidigt skede av planeringen, vilket hittills inte varit fallet.

SDN kommenterar främst strategin om tyngdpunkter. Arbetet med Tyngdpunkt Farsta har pågått i mer än två år. Det har än så länge inte nått ut till boende i Farsta i någon högre grad, vilket upplevs som en brist. Kommunikationen utåt måste förbättras liksom medborgarnas möjlighet att vara delaktiga i ett tidigt skede. Fokus för nya bostäder, kultur, idrott, rekreation, service med mera bör vara kring Farsta centrum, där tät bebyggelse med fördel kan uppföras. Det har funnits en tendens att vilja inrymma ett alltför stort geografiskt område inom Tyngdpunkt Farsta.

Strategin att skapa tyngdpunkter i ytterstaden får inte heller innebära försämringar eller intrång i befintliga välfungerande boendemiljöer. Många bostadsnära natur- och grönområden har betydelse för den sociala miljön och får allt större betydelse när be-

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

folkningen ökar. Målet med tyngdpunktsstrategin måste vara att gynna både nya och befintliga invånare i området.

SDN delar synpunkten att staden måste gå före och att nya finansieringsmodeller måste prövas om staden ska lyckas förändra och utveckla de områden i ytterstaden som är mindre attraktiva att bygga i idag.

Vidare anser SDN att strategin *Främja en levande stadsmiljö i hela staden* bör förtydligas och utvecklas för hur den ska praktiseras i fortsatt planering. Det viktigt att nämnder och bolagsstyrelser får ett tydligare ansvar om hur de kan bidra till genomförandet av översiktsplanen. SDN instämmer också i att det är viktigt med helhetssyn och planering på områdesnivå för att åstadkomma ett bra markutnyttjande.

Hägersten – Liljeholmens SDN 2014-01-30

Beslut enligt M, FP. Reservation S,V och MP

Enligt SDN:s bedömning gjort en mycket genomarbetad och väl underbyggd aktualitetsprövning av översiktsplanen och instämmer i de slutsatser som presenteras i ärendet om översiktsplanens aktualitet i dess olika delar har och vad som behövs för att hålla planen aktuell.

SDN anser att staden måste vara beredd att ta en aktiv roll för att få igång bostadsbyggande i prioriterade områden i ytterstaden. Detta kan ställa krav på nya arbetssätt och samarbetsformer. Satsningar på att utveckla det offentliga rummet bygger generellt på att medel tillgängliggörs genom bostadsbyggande. För att staden ska kunna prioritera angelägna satsningar på andra platser behöver nya former för finansiering utvecklas.

Utvecklingen av vissa tyngdpunkter går långsamt eftersom intresset från marknaden är jämförelsevis svalt. I ärendet presenteras en slutsats att förvaltningarnas och bolagens ansvar för stadsutvecklingen behöver förtydligas genom att prioriterade projekt tydligare lyfts fram som gemensamma mål och uppdrag i budget. SDN instämmer i att ansvaret bör tydliggöras, vilket med fördel sker genom uppdrag i budgeten. Speciellt är detta en fråga för utvecklingen av Fruängen, vilken går långsamt trots att intresse finns hos centrumägaren.

En investering som är avgörande för att utveckla tyngdpunkterna Älvsjö, Fruängen och Skärholmen och samband däremellan är

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Spårväg Syd. SDN anser att en översyn av prioriteringar inom översiktsplanen bör göras utifrån att Spårväg syd ger effekter på tre av söderorts fem utpekade tyngdpunkter. Detta borde också överensstämma med Söderortsvisionens intentioner.

SDN delar uppfattningen att riktlinjer för utformning, storlek m.m. för skol- och förskolegårdar bör tas fram och kopplas till översiktsplanen. Stor vikt bör också läggas vid att barnkonsekvensanalyser genomförs vid alla nya planprojekt i staden. Vidare instämmer SDN i behovet av att de sociala aspekterna utvecklas i översiktsplanen.

SDN anser att planering på områdesnivå borde vara det dominerande sättet att utveckla staden på. Utbyggnad genom mindre kompletteringsbebyggelse bör undvikas. Det som också talar för områdesplanering är de möjligheter som skapas i fråga om strategiska investeringar och en ny syn på projektekonomin. Det ger en tydligare bild av vilka inkomster och utgifter som kan förväntas inom programperioden vilket innebär att det är lättare att se vilka investeringar som behöver göras i ett tidigt skede.

Hässelby-Vällingby SDN 2014-02-06

Enigt beslut. Särskilt uttalande V.

SDN instämmer i stadsbyggnadskontorets aktualitetsbedömning och anser att slutsatserna är relevanta. Stadsbyggnadskontorets förslag till delmål för säkerställande av viktiga riksintressen förefaller också vara en bra utgångspunkt för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Det finns idag ingen prioriteringsordning för utvecklingen av översiktsplanens föreslagna tyngdpunkter, det största tillskottet av bostäder har skett genom förtätning i de centrala delarna och på lättbyggda tomter i attraktiva stadsdelar. I rapporten lyfts frågan om risken att bygga bort långsiktiga förtätningmöjligheter. SDN är enig med stadsbyggnadskontoret om att mindre kompletteringsprojekt innebär en risk att viktiga befintliga kvaliteter byggs bort, samtidigt som få nya kvaliteter tillförs. En hållbar utveckling av staden bör bygga på strategiska prioriteringar mellan större stadsutvecklingsområden och mindre förtätningsprojekt.

SDN anser att om staden ska klara av att förvalta och utveckla kultur-, rekreations- och naturvärden i den bebyggda miljön, be-

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

höver hållbarhetsperspektiven stärkas för att bli tydligare i stadens fysiska planering.

Rinkeby-Kista 2014-02-06

Beslut enligt M,FP. Reservation S;MP, V.

Rinkeby-Kista SDN anser att översiktsplanen är väl genomlyst och att förslagen till aktualiseringar i allt väsentligt är väl avvägda. SDN:s erfarenhet är att större utrymme borde ägnas åt behovet av sådan planering över kommungränserna. Samplaneringen med grannkommunerna behöver därför utvecklas.

SDN delar uppfattningen att stora sociala skillnader inom staden är en utmaning som bättre behöver belysas i översiktsplanen. Ur ett Rinkeby-Kista-perspektiv är det viktigt att belysa de utmaningar som har samband med nyanlända invandrare och aspekter som rör utbildning, delaktighet och unga vuxnas tillgänglighet till arbetsmarknaden.

SDN instämmer i bedömningen att planeringsinriktningar och strategier som rör en socialt sammanhållen och levande stad behöver utvecklas och förtydligas. I Rinkeby-Kista är aspekter som folkhälsa, deltagande i samhällsaktiviteter, medborgardialog, tillgång till offentlig och kommersiell service och utveckling av gemensamma mötesplatser av stor vikt och därför angelägna att ta med i samhällsplaneringen. Att framställa sociala aspekter mer samlat kan bidra till detta. SDN arbetar för närvarande med att inom sitt ansvarsområde ta fram en strategi för att främja goda uppväxtvillkor i Rinkeby-Kista och är därmed positiv till förslaget att en vägledning till barnkonsekvensanalyser ska utvecklas inom ramen för översiktsplanen.

SDN ser positivt på stadsbyggnadskontorets förslag i avsnittet En stad rik på upplevelser och kulturhistoriska värden, att kulturens betydelse i byggandet av en hållbar stad bör framgå tydligare och kulturmiljöfrågor bör lyftas fram på ett bättre sätt i översiktsplanen. En möjlighet vore att i översiktsplanen integrera den nya stadsövergripande kulturvisionen.

SDN anser att även Kista bör vara en av översiktsplanens prioriterade tyngdpunkter där staden kan behöva gå före och driva på utvecklingen för att öka attraktiviteten.

SDN instämmer i bedömningen att planeringen av cykelvägar och kommunikationsstråk även bör innefatta förbindelser på två-

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

ren och till grannkommunerna samt att översiktsplanen även fortsättningsvis bör omfatta planer på en förlängning av tunnelbanan från Hjulsta till Barkarby. Det skulle underlätta kollektivresande mellan Järvafältets södra och norra stadsdelar, vilket kopplar dem samman.

Slutligen delas uppfattningen att staden genom översiktsplanen försöker skapa samsyn om när och hur program på områdesnivå ska tas fram.

Skarpnäcks SDN 2014-02-06

Beslut enligt M, F, S. Reservation: MP, V.

SDN anser att den framtagna rapporten och de ställningstaganden som görs är ett mycket bra underlag för en aktualitetsprövning. SDN instämmer helt i de bedömningar som stadsbyggnadskontoret gör beträffande fokusområden och stadsutvecklingsstrategier och kan inte se att något saknas. SDN har inte heller något att erinra mot förslaget till reviderade förhållningssätt avseende riksintressen för kulturmiljövård.

Vidare vill stadsbyggnadskontoret ha svar på om de slutsatser som kontoret drar om hur översiktsplanen fungerar som styrdokument och arbetsredskap är relevanta och korrekta. SDN anser att de slutsatser som stadsbyggnadskontoret för fram är högst relevanta och väl underbyggda.

SDN håller med om att planeringsinriktningar och strategier som rör social hållbarhet behöver utvecklas. Det gäller t.ex. tillgång till offentlig och kommersiell service, men också till kultur och mötesplatser av olika slag.

Mycket av den förtätning som sker i ytterstaden beror främst på efterfrågan av nya bostäder och till liten del på att främja stadsdelarnas lokala behov. Behovet kan i stället bestå av nya arbetsplatser, attraktiva mötesplatser och parker. Stadsutveckling hänger idag starkt ihop med bostadsbyggande. Att kunna utveckla och förbättra stadsdelar utifrån lokala behov utan koppling till bostadsbyggande är svårt och nya finansieringsmodeller borde därför prövas.

Skärholmen SDN 2014-02-27

Enigt beslut. Särskilda uttalanden S, MP, V

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Skärholmens SDN anser att rapporten Fokus Promenadstaden utgör ett mycket gott underlag för en uppdaterad översiktsplan.

Utmaningar, fokusområden, planeringsinriktningar, strategier och trafikinfrastruktur

SDN instämmer i de aktualitetsbedömningar som gjorts av stadsbyggnadskontoret. Behovet av att utveckla strategier och planeringsinriktningar rörande social hållbarhet som lyfts fram i rapporten är av särskild vikt. SDN håller med om att helhetsgrepp där mindre kompletteringsbyggnation samordnas inom större program är av stor vikt för stadens framtida bostadsförsörjning, kvalitet och ekonomi.

Dock behöver ansvaret för den lokala utvecklingen samordnas och fördelas bättre mellan stadens förvaltningar, även när inga större stadsutvecklingsprojekt pågår. Det behövs gemensamma uppdrag i stadens budget med uppföljning i ILS. SDN menar också att en prioriteringsordning behöver fastställas mellan stadens tyngdpunkter samt åtminstone en preliminär tidsplan för när tyngdpunktsarbetet för respektive område ska inledas. Det skulle ytterligare bidra till gemensam planering och en gemensam agenda för områdets utveckling mellan ansvariga aktörer och förvaltningar.

Diskussionen om hur stadens delar förhåller sig till varandra och hur stadens delar kan kopplas samman är också av vikt. SDN:s uppfattning är att många ungdomar behöver uppleva större tillhörighet till stadens alla delar, inte minst för tillgången till en större arbetsmarknad och ett större kontaktnät, samt förstås utbud av service och kultur.

SDN vill också särskilt uppmärksamma vikten av att planering för väl fungerande infrastruktur för produktion och distribution av alternativa drivmedel finns med i ett tidigt skede i stadsutvecklingsprojekt och att det här finns en regional samverkan. Skärholmen upplever stora problem med tillgången till miljöbränsle och SDN har haft svårt att uppnå de satta målen för andelen miljöbränsle i de egna fordonen då tillgången är så begränsad.

Beträffande riktlinjer för hämtning av avfall i bebyggda miljöer behöver de motstående intressen som nämns kompletteras med människors rörelsemönster.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

SDN har inget att tillägga eller erinra mot förslaget till förhållningssätt avseende riksintressen för kulturmiljövård.

Spånga-Tensta SDN 2014-01-30

Beslut enligt M,FP. Reservation S,V.

Spånga-Tensta SDN ställer sig positiv till den aktualitetsbedömning som stadsbyggnadskontoret gjort i sin rapport Fokus Promenadstaden. I rapporten föreslås att de stora sociala skillnaderna som finns inom staden är en utmaning som behöver belysas bättre i översiktsplanen. Detta är en mycket viktig fråga för Spånga-Tensta SDN instämmer i behovet av att utveckla denna del i översiktsplanen.

Vidare konstateras i rapporten att ambitionen att koppla ihop stadsdelar på tvären inte har fått så stort genomslag, då det är svårt att hitta naturliga kopplingar. För Spånga-Tensta är det viktigt med goda tvärförbindelser för att boende i stadsdelen lätt ska kunna ta sig till de flera arbetsplatsområden som finns i och omkring stadsdelen.

Spånga är en av nio tyngdpunkter. I rapporten beskrivs att i samband med utbyggnaden av att Mälarbanan finns behov av att utveckla stationsområdet och centrum. Finansieringen av detta är svårlost, då få byggrätter kan tillkomma i området. SDN vill belysa behovet av att annan finansiering möjliggörs så att Spånga kan utvecklas till en attraktiv tyngdpunkt.

I rapporten föreslås ett reviderat förhållningssätt gällande riksintresse för kulturmiljövård. SDN anser att det är en bra utgångspunkt och ett viktigt underlag för att kunna göra väl grundade avvägningar när intressen ställs mot varandra.

Södermalms SDN 2014-02-06

Beslut enligt M,FP,C,S, MP. Reservation V

Södermalms SDN anser att stadsbyggnadskontorets rapport på ett förtjänstfullt sätt redovisar de nya omständigheter som uppkommit sedan Promenadstaden togs fram och instämmer i att de delar av översiktsplanen som berör bostadsbyggande måste uppdateras. SDN instämmer också i rapportens slutsatser att hållbarhetsperspektiven tydligare måste arbetas in i översiktsplanen då det är en av de viktigaste framtidsfrågorna.

SDN delar de farhågor som uttrycks i rapporten angående riskerna som är förenade med att bygga igen gluggar, eftersom det kan innebära att viktiga befintliga kvaliteter byggs bort sam-

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

tidigt som få nya kvaliteter tillskapas. En planering som i ökad grad bygger på områdesplanering bedöms minska dessa risker.

SDN instämmer också i rapportens analys att staden sannolikt måste arbeta mer aktivt för att ytterstadens tyngdpunkter blir mer attraktiva för bostadsbebyggelse. Då minskar samtidigt riskerna för en alltför stor förtätning i innerstaden.

Vidare önskar SDN att barnperspektivet på ett tydligare sätt ska framgå i översiktsplanen för att tillgodose barns och ungas behov. Slutligen efterlyses att tillgänglighetsfrågorna ska återspeglas i översiktsplanen då de enligt det handikappolitiska programmet ska genomsyra stadens arbete med utformning av den fysiska miljön.

Älvsjö SDN 2014-02-06

Enigt beslut. Särskilt uttalande S, MP, V

Älvsjö SDN vill framhålla att stadsbyggnadskontoret har gjort ett mycket gediget arbete i genomgången av översiktsplanen. SDN håller med om de bedömningar som stadsbyggnadskontoret har gjort av de olika avsnittens aktualitet och konstaterar att flera av de synpunkter som förvaltningen framförde i sitt remissvar på översiktsplanen finns med här.

För att stärka tyngdpunkterna behövs förbättrad kollektivtrafik, vilket påpekas i remissen, där också Spårväg syd nämns. Stadsdelsnämnden har i remissvar till landstingets trafikförvaltning tidigare understrukt vikten av att Spårväg Syd byggs, men också framhållit att tvärförbindelserna mellan söderorts tyngdpunkter behöver förbättras. Med en snabb stombusslinje från Skärholmen, via Fruängen, Älvsjö, Högdalen till Farsta knyts tyngdpunkterna ihop.

SDN håller med om att företags- och näringslivsfrågor i större utsträckning behöver tas med i stadens planering. För att få fler företag till söderort och uppnå den blandade stad som är önskvärd, behövs en djupare analys av näringslivets villkor.

SDN framhåller bland annat behovet av områdesprogram för att väga in alla de aspekter som är nödvändiga i stadsbygget. SDN efterlyser också mer vägledning i de målkonflikter som uppstår mellan till exempel fler bostäder, företagsområden, idrottshallar. Remissens resonemang om hur staden kan finansiera ett genomförande av översiktsplanen är bra och bör utvecklas

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

ytterligare i nästa översiktsplan eftersom det är en avgörande fråga.

SDN ser positivt på att remissen betonar behovet av social hållbarhet och finner det intressant med de forskningsstudier som nämns. SDN vill här lyfta fram behovet av kategoriboende, till exempel ungdomsbostäder och andra genomgångsbostäder, och vikten av att de integreras i ordinarie bostadsområden. Det innebär dock att staden ger de ekonomiska förutsättningar som krävs för att de ska kunna drivas i mindre enheter.

Vidare stöds förslaget om en plan för klimatanpassning i staden, samt att stadens budget för parkinvesteringar, men framförallt parkskötsel förstärks.

Kungsholmen 2014-03-13

Beslut enligt M,FP, C. Reservation MP+V. Särskilt uttalande S.

Östermalm 2014-03-13

Beslut enligt majoriteten. Reservation MP.

Norrmalm Beslut 2014-03-19

Yttrandena är likalydande så när som på synpunkten att Kungsholmen och Östermalm önskar att riktlinjer för förskolegårdar och skolgårdar tas fram.

Kungsholmen, Norrmalm och Östermalms SDN anser att stadsbyggnadskontorets uppföljning av Stockholms översiktsplan är genomarbetad och ambitiös och delar de ställningstaganden och slutsatser som görs i rapporten.

SDN vill särskilt poängtera vikten av SBK:s slutsatser kring fokusområde 2.4, En socialt sammanhållen och levande stad. Fokusområdet bedöms vara i huvudsak aktuellt, men en vägledning gällande barnkonsekvensanalyser bör utvecklas för att tillgodose barn och ungas behov. SDF delar synpunkten att en vägledning för barnkonsekvensanalyser behövs. SDF anser också att barnperspektivet bör framgå än tydligare i ÖP, t ex genom att utveckla texten i relation till barnkonventionen så att det framgår hur man i planeringen kan bidra till att uppfylla barnkonventionens huvudprinciper.

SDN delar uppfattningen skol- och förskolegårdar är viktiga frågor och att det är en särskilt stor utmaning att bygga ut förskoleverksamheten med tillräckligt stora och ändamålsenliga förskole-

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

gårdar i innerstaden. Kungsholmen och Östermalm SDN ser fram emot att staden tar fram tydliga riktlinjer kring detta. Det är också viktigt att SDN involveras i planeringsprocessen på ett tidigt stadium gällande all offentlig service som SDN ansvarar för.

SDN delar uppfattningen att fokusområdet Idrott, rekreation och attraktiva grönområden behöver arbetas om och anser att det då är viktigt att ha fokus på hur man ska säkerställa att riktlinjerna för Den gröna promenadstaden uppfylls. SDN:s uppfattning är att Den gröna promenadstadens mål och strategier bör lyftas in i ÖP. Den s.k. grönytefaktor bör användas i samtliga exploateringsprojekt för att reglera hur stor andel av marken som ska vara grön och vilka ekosystemtjänster det gröna ska bidra med.

Det behövs strategiska satsningar vid genomförandet för att inte riskera att framtida möjligheter byggs bort. SDN vill särskilt lyfta fram vikten av att staden bedriver planering med helhetssyn och att arbete med program är en viktig utgångspunkt för stadens långsiktiga bostadsförsörjning. SDN:s erfarenhet är att staden ibland förbigår programskedet med målsättningen att förkorta planeringsprocessen. I praktiken blir effekten av detta ofta den motsatta.

Större angelägna satsningar som handlar om att överbygga barriärer, skapa nya offentliga platser såsom parker, torg lekplatser och som inte inbegriper nya bostäder sker sällan. För att staden ska kunna prioritera angelägna satsningar på andra platser behöver nya former för finansiering utvecklas.

Systemet för resursfördelning till parkskötsel behöver ses över, så att tillkommande parker medför att driftbudgeten ökar i motsvarande grad. SDN delar uppfattningen att det är angeläget att inte isolera driftskostnader till utgiftssidan i stadens ekonomi

SDN betonar vikten av att arbeta med att bygga upp markvärden i nya områden genom att bygga parken först, så att den finns på plats när nya boende flyttar in.

SDN anser att förslaget till förhållningssätt avseende riksintressen för kulturmiljövård är en bra utgångspunkt för det fortsatta utvecklingsarbetet. Förändringstrycket på innerstaden är stort. Staden har också fattat beslut om att utveckla innerstaden i projekt City 2030. I visionen står bl. a att kreativitet och en vilja att pröva nya lösningar präglar stadsplaneringen i City år 2030. Att ta fram ett gemensamt förhållningssätt för hur riksintresset innerstaden ska hanteras skapar förutsägbarhet och underlättar planerings-

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

processen.

Exploateringsnämnden 2014-03-13

Beslut enligt M,FP. Reservation S, MP,V

Övergripande synpunkter

Exploateringsnämnden anser att översiktsplanen väl uppfyller det lagstadgade syftet och att dess inriktning för mark- och vattenanvändningen i huvudsak är aktuell. Genomförandefrågor är viktiga och avgörande för uppnåendet av de högt ställda bostadsmålen men ofta förknippade med ekonomiska beslut i budget varför det bör betänkas i vilket forum de behandlas.

Utmaningar och fokusområden

Exploateringsnämnden i huvudsak att stadsbyggnadskontoret gör en korrekt och relevant analys avseende utmaningar för framtidens stadsbebyggelse. Nämnden ser ingen direkt konflikt mellan stadens höga lönsamhetskrav och stadens möjligheter att ställa stränga energi- och miljökrav. Däremot kan ny lagstiftning angående kommunala särkrav komma att begränsa stadens möjligheter att driva på utvecklingen av hållbart stadsbyggande.

Avseende fokusområdet *en socialt sammanhållen och levande stad* bejakar exploateringsnämnden dialog och samråd men delar inte uppfattningen att möjligheterna att påverka planeringen minskar för att marken anvisats till en byggherre. Tvärtom kan byggherrekompetensen bidra till ökad kunskap, vilket också konstateras i en annan del av rapporten där det sägs att staden genom att tidigt involvera byggherrar i programarbeten säkerställer genomförbarheten av stadens intentioner.

Avseende fokusområdet *bostadsförsörjning i en växande stad* delar nämnden uppfattningen att Bostadspotential i Stockholm är ett bra planeringsunderlag. Men staden har inte rådighet över all mark vilket kan försvåra genomförandet, vilket måste vägas in när prioriteringar görs.

Exploateringsnämnden anser att programarbeten inte alltid är rätt forum att hantera miljöfrågor som buller, risk, luftkvalitet och klimatanpassning.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Stadsutvecklingsstrategier

Exploateringsnämnden anser att stadsutvecklingsstrategierna fortsatt är aktuella. Nämnden bedömer att en större och icke oväsentlig andel av bostadsproduktionen historiskt och i framtiden kan relateras till ytterstaden, utanför utpekade tyngdpunkter och samband och utanför den centrala stadens utvidgning, och utgör således ett viktigt tillskott till bostadsförsörjningen.

Slutsatser om översiktsplanens genomförande

Exploateringsnämnden frågar sig om inte en aktualitetsbedömning bör fråga om översiktsplanen följer stadens budget i stället för tvärt om. Nämnden vill påpeka att staden genom förvaltningar och bolag redan gör betydande insatser i ytterstaden. Om och i så fall i vilken utsträckning staden ska gå före och driva på utvecklingen är ytterst är en budgetfråga.

Exploateringsnämnden menar att det kan vara intressant att låta staden äga mark i strategiska områden men bedömer att det inte har något större genomslag i befintliga strukturer som småhusområden och grannskapsstadsdelar.

Nämnden poängterar vikten av flexibilitet och anpassningsförmåga att ta till vara på projektidéer från fastighetsägare och byggherrar när de dyker upp, särskilt i områden med svag efterfrågan. Exploateringsnämnden upplever rapportens diskussion om gluggförtätningar som något ensidig. Det finns i många fall problem förknippade med markåtkomsten. En fördel med nuvarande arbetssätt är också att byggherrar kommer med förslag där efterfrågan finns. Var bostäder kan byggas är också en efterfrågefråga som därigenom fångas upp på ett bra sätt. Staden måste vara flexibel i sina arbetssätt beroende på situation.

Programarbete är ofta bra men därför inte alltid nödvändigt. Det är inte heller så att en typ av program kan användas över hela staden. Nämnden anser att det vore önskvärt med ett förtydligande av vad som menas med program i olika sammanhang och instämmer i rapportens slutsats att det är viktigt med en samsyn inom staden om när och hur program på områdesnivå ska göras. I rapporten föreslås att stadsbyggnadskontoret tar fram tydliga riktlinjer för arbete med program vilka förankras med berörda förvaltningar. Nämnden välkomnar förslaget och konstaterar att orsak och syfte måste styra programarbetet.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Riksintressen

Exploateringsnämnden håller med om rapportens slutsats att utgångspunkten vid prövning av åtgärder är att innerstadens delar ska kunna utvecklas som levande attraktiva stadsmiljöer och att redan kända och framtida utvecklingsbehov ska vägas samman med respektive områdes kulturmiljövärden. Nämnden anser vidare att förslaget till förhållningssätt avseende riksintressen för kulturmiljövård som helhet är en bra utgångspunkt för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Kulturnämnden 2014-02-04

Beslut enligt FP, V, S, MP. Reservation från M. Särskilt uttalande från MP

Kulturnämnden anser att stadsbyggnadskontoret i rapporten ”Fokus promenadstaden” i stort har gjort en riktig bedömning av översiktsplanens aktualitet. Kulturnämnden ser positivt på att kulturmiljöfrågorna och kulturen tydliggörs och får mer framträdande roller i översiktsplaneringen.

Kulturnämnden anser att en uppdelning av kulturlivsfrågorna och kulturmiljöfrågorna kan bidra till att förtydliga dessa dimensioner i stadsutvecklingen. Visserligen har frågorna ett självklart samband liksom bäring på de flesta delarna i stadens översiktsplanering, men genom en uppdelning skulle troligen ett tydligare förhållningssätt och hantering av frågorna kunna utläsas.

Byggnadsordningen borde skyndsamt uppdateras och antas som ett tematiskt tillägg och inte enbart beslutas om i stadsbyggnadsnämnden så som nu finns på förslag.

Nämnden ser att det även fortsättningsvis är en framkomlig väg att hantera frågan i olika tillägg som innebär fördjupningar i stadens rullande översiktsplanering. Det finns dock en skillnad i beslutsnivåerna för olika planeringsunderlag som tas fram i staden som inte står i proportion till dokumentens vikt i det dagliga arbetet.

För att en rullande översiktsplan med olika fördjupningar och tillägg ska fungera och bli tillräckligt tydlig anser nämnden att en gemensam digital plattform/portal bör tas fram där olika typer av planeringsunderlag, kunskapsunderlag och vägledningar kopplas samman till ett verkningsfullt verktyg i det dagliga arbetet.

Nämnden ser positivt på förslaget till ett tydligare gemensamt uppdrag för stadsutvecklingen i budgeten för stadens förvaltningar och bolag.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Kulturförvaltningen driver ett eget utvecklingsarbete för att ta fram nya kunskapsunderlag om det kulturliv som finansieras av staden. En del av detta arbete utgår från satsningen på fem växtplatser för kultur i ytterstaden (Farsta, Skärholmen, Bredäng, Tensta och Husby) och två av dessa platser utgör också tyngdpunkter enl. gällande översiktsplan. Kulturförvaltningen har för avsikt att göra en helhetsbedömning av de olika underlag som finns framtagna inom förvaltningen för att se hur de fungerar som stöd i planeringen.

Kulturnämnden delar uppfattningen om vikten av en helhetssyn i planeringen. Program på områdesnivå är därför verkningsfulla och möjliggör även att olika typer av kunskapsunderlag kan tas fram i rätt tid och därmed ge en effektivare planeringsprocess. För att programarbetena ska fungera väl krävs en samsyn inom staden samt metodutveckling för hur arbetet ska bedrivas.

Nämnden håller med om att hållbarhetsperspektivet behöver bli mer framträdande i stadens planering och menar att detta även innefattar sociokulturell hållbarhet där identitet, kulturarv, kulturvård, livskvalitet, jämlikhet och deltagande är viktiga delar. Nämnden ser med stor oro på en utveckling som innebär rivning av hus, t.ex. i city.

Nämnden ser positivt på det arbete som nu inlett på stadsbyggnadskontoret med riksintressen för kulturmiljövården. Riksintressena bör ses om en resurs och inspiration för utvecklingen och inte som ett hinder. Stadsmuseet deltar gärna i detta arbete.

Nämnden håller med stadsbyggnadskontoret om att ett övergripande förhållningssätt för viktiga värden i området som helhet bör tas fram, liksom platsspecifika kulturmiljöanalyser och antikvariska konsekvensbeskrivningar av förslag till enskilda projekt. Det är dock av stor vikt att detta arbete inte utesluter att riksintresset ses som en helhet och enbart inriktas på ett antal områden. Det finns även kulturhistoriska värden i de delar av staden som inte är utpekade som riksintresse för kulturmiljövården och staden bör ha ett förhållningssätt till dessa värden i översiktsplanen.

Ett starkt särdrag inom riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården utgörs av stadens vattenrum med tillhörande strandlinjer och kajer. Nämnden menar att det är önskvärt med en tydligare strategi som förhåller sig till detta särdrag.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Av de tre delmål som stadsbyggnadskontoret föreslår för innerstaden är ”Att utveckla mångfalden av uttryck i det moderna city” det mål där störst konflikter finns i hanteringen av kulturhistoriska värden. Nämnden vill framhålla att även denna årsring är viktig för förståelsen av Stockholms framväxt och att såväl helheten som de enskilda byggnaderna har ett stort kulturhistoriskt värde. Förutom de stadsmiljöer i ”Det moderna city” där man föreslår att särskild hänsyn bör tas till kulturhistoriska värden menar förvaltningen att Sergels torg också bör ingå.

Nämnden menar också att områden som beskriver Stockholm som sjöfarts, militär- och industristad samt den offentliga och demokratiska staden bör hanteras med särskild hänsyn avseende kulturhistoriska värden.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden 2014-03-18

Beslut enligt majoriteten. Reservation S+MP.

MHN anser som helhet att stadsbyggnadskontoret har tagit fram ett mycket bra underlag för uppföljning av Översiktsplanen. ”Fokus promenadstaden” är en ambitiös genomgång av översiktsplanens olika delar och belyser på ett tydligt sätt vilka delar som är aktuella eller inte, samt vilka frågor som behöver beaktas vid en revidering.

MHN vill speciellt poängtera vikten av helhetsperspektiv i planeringen. 140 000 nya bostäder i staden kommer att innebära en tätare bebyggelse och att målkonflikterna därmed kommer att öka. För att kunna förebygga miljö- och hälsoproblem och tillvarata stadens värdefulla naturmark, samtidigt som staden förtätas och växer måste dessa frågor finnas med i ett tidigt skede i planeringen. MHN förespråkar att fysisk planering i större utsträckning görs på områdesnivå där alla berörda förvaltningar är representerade, samt att samtliga markanvisningar i staden ska ha en gemensam beredning innan markanvisningarna beslutas.

MHN vill framhålla vikten av att det reserveras tillräcklig plats för de störande verksamheter som behöver finnas i en stad. Alla verksamheter är inte möjliga att samlokalisera med bostäder. MHN anser att staden så långt möjligt ska verka för att de företag som etablerar sig i företagsområden i närheten av Förbifart Stockholm är sådana som förutsätter att man tar sig dit via bil. Besöksintensiva verksamheter som inte förutsätter biltransport bör i stället lokaliseras till goda kollektivtrafiklägen.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

2.4 En socialt sammanhållen och levande stad

MHN håller med om det som står i stycket om barnkonsekvensanalyser m.m., men anser att barnperspektivet behöver få betydligt mer tyngd i stadens planering och att fokusområdet därför bör klassas som inaktuellt.

MHN anser att det är speciellt viktigt att staden tar fram riktlinjer för gårdar till skolor och förskolor, samt att det i ett tidigt skede i områdesplaneringen avsätts platser för dessa. MHN anser att staden ska lokalisera skolor och förskolor så att det inte är motiverat för föräldrar att skjutsa sina barn dit i bil.

2.6 Ett modernt transportsystem och hållbart resande

En av förutsättningarna för att uppnå målet om ett fossilbränslefritt Stockholm är att kollektivtrafiken byggs ut till närmare fördubblad kapacitet i kombination med åtgärder som hämmar en ökning av biltrafiken. MHN anser att arbetet för att förverkliga detta bör påbörjas omgående och konkretiseras i översiktsplanen.

En förutsättning för effektivare godstransporter är att det skapas utrymme för en utvecklad terminalstruktur för stadens varuförsörjning. MHN anser att fokusområdet bör klassas som inaktuellt.

2.8 Nya energilösningar och tekniska försörjningssystem

MHN anser att fokusområdet bör klassas som inaktuellt eftersom det behöver utvecklas i enlighet med bland annat ”färdplan för ett fossilbränslefritt Stockholm 2050”.

MHN vill lyfta en fråga gällande fjärrvärme som staden bör ta ställning till. Vid byggnation av områden med lågenergihus är det inte lönsamt för Fortum värme att bygga ut fjärrvärme i området. Eftersom överskott av energi vanligen uppstår på sommarhalvåret och underskottet på vinterhalvåret måste ett system skapas med energilagring där många byggnader är integrerade. Fjärrvärmesystemet skulle kunna ligga till grund för att transportera energi mellan byggnader och energilager, men då måste funktionen förändras från enbart energileverantör till energidistributör och energilagring. Det räcker inte med ”öppen fjärrvärme” då helt andra ekonomiska och tekniska förutsättningar kommer att råda.

Förvaltningen anser att förutsättningar för att bygga hus med god energiprestanda behöver behandlas i översiktsplanen. MHN anser vidare att platser för snöhantering bör reserveras i översiktsplanen.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

2.10 Miljö, hälsa och säkerhet i en tät storstad

Stadsbyggnadskontoret skriver att luftkvalitetens påverkan på hälsoperspektivet bör beaktas i större utsträckning. MHN ställer sig mycket positiv till detta eftersom dagens planering ofta utgår från att klara miljökvalitetsnormerna för luft. MHN anser att det i planeringen i stället bör eftersträvas att uppnå de nationella miljömålen för luft.

Strategi 1: Fortsätt att stärka centrala staden

MHN delar stadsbyggnadskontorets bild av att en hel del av utvecklingen i staden idag sker genom att ”glugga” och ser stora risker med detta om staden ska byggas på ett långsiktigt hållbart sätt. Framst är det ekologiska och rekreativa värden som riskerar att gå förlorade när det saknas en helhetssyn, men även möjligheterna att bygga staden kring kollektivtrafiksystemen. MHN anser att förutom utbyggnad av tunnelbana och tätare buss- trafik ska även utbyggnad av spårvägar nämnas här.

Slutsatser om översiktsplanens genomförande

Översiktsplanen är uppbyggd kring en målbild av hur staden ska utvecklas och vad staden ska satsa på för att nå dit. MHN saknar ett komplement till de bejakande strategierna som kan fungera som en ”motkraft” och förhindra att staden utvecklas åt ett annat håll. MHN anser att staden i översiktsplanen ska ta ställning till vad som inte är en önskvärd utveckling och vad som ska motverkas vid markanvisningar och i detaljplaner.

MHN anser att översiktsplanen ska vara stadens överordnade styrdokument om markanvändning och bebyggelseutveckling och att denna ska leva parallellt med andra styrdokument som t.ex. miljöprogrammet. MHN anser vidare att förhållandet mellan stadens olika styrdokument är otydlig. MHN ser därför fram emot den samordning av styrdokument som stadsledningskontoret håller på att ta fram.

Vikten av planering på områdesnivå

Stadsbyggnadskontoret ger en rad argument för vikten av program på områdesnivå. MHN vill ytterligare understryka att detta är viktigt ur miljösynpunkt. Många miljöfrågor gynnas av ett helhetstänk och planering över större ytor, som t.ex. dagvattenhantering och översvämningsrisker, ekologisk infrastruktur, rekreation, gång- och cykelplanering, lokalisering av idrottsanläggning-

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

ar, luftföroreningar, trafikbuller och störningar från större verksamheter.

Slutligen anser MHN att även redovisningen av miljö- och riskfaktorer behöver ses över. Denna är till största delen aktuell, men exempelvis avsnitten om buller, elektromagnetiska fält och klimateffekter behöver justeras.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

Skönhetsrådet kan konstatera att *Fokus Promenadstaden* är ett mycket ambitiöst dokument som på ett systematiskt sätt fångat in de flesta justeringar, omarbetningar och nya tillägg som krävs för att översiktsplanen ska kunna fungera som ett verkningfullt och effektivt instrument avpassat för de fordringar som nu och i en nära period framöver kommer att gälla. Rådet instämmer också i de slutsatser som redovisats.

Vidare vill rådet betona betydelsen av att planeringen sker på områdesnivå vilket ger större helhetsperspektiv. Det också av största vikt att mer långsiktiga utvecklings- och förtätningmöjligheter inte spelas bort till förmån för kortsiktiga lösningar.

Ett ökat fokus på hållbarhetsfrågor är viktigt för att inkludera redovisningar av olika projekts *hela* miljöpåverkan.

Skönhetsrådet känner oro för kulturmiljöfrågorna. Riksintressena är för dåligt belysta i översiktsplanen som den idag ser ut. Det finns en osäkerhet om hur dessa ska värderas, vilket i vissa fall bidrar till onödiga konflikter och en osaklig hantering av riksintressena i de större planeringsprocesserna.

Skönhetsrådet anser att beskrivningarna av vad som konstituerar värdena i de områden och miljöer som utpekats som riksintressen för kulturmiljövården måste bli både utförligare och bättre i syfte att göra klart vad man faktiskt har att förhålla sig till. Rådets uppfattning är att värden som inte borde ha varit förhandlingsbara som en följd av detta många gånger skadats eller gått helt förlorade.

En brist i översiktsplanen är den skeva synen på förorterna som något som mer slumpmässigt växt fram med bristfälliga kvaliteter som resultat, i motsats till den enligt översiktsplanen favoriserade äldre innerstaden. Om en förtätning ska kunna ske på ett framgångsrikt sätt i dessa områden – som härbärgerar två tredjedelar av stadens befolkning – måste det ske utifrån en helt annan för-

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

ståelse och respekt för de ambitioner och kvaliteter som miljöerna ursprungligen programmerades med. Rådet skulle därför till exempel gärna se att en reviderad översiktsplan förespråkade kvalificerade arkitektävlingar som ett sätt att finna större, samlande grepp som lockar fram den stora utvecklingspotential som finns i dessa stadsdelar just på grund av den avvikande form de har i förhållande till den traditionella kvartersstaden.

Det är viktigt det är att staden själv tar ett större ansvar för stadsutvecklingen, vilket särskilt gäller i de ytterstadsdelar där de mer marknadsanpassade krafterna inte självmant är villiga att engagera sig. Översiktsplanen bör tydligare uppmana till samverkan med grannkommunerna, inte enbart i specifika projekt som nu ofta är fallet, utan mer allmänt i övergripande frågor.

I samband med revideringen av översiktsplanen bör det göras tydligt hur nya styrdokument och strategier som tillkommit sedan översiktsplanen utarbetades kopplar till översiktsplanen och vilken formell status de har. Rådet saknar också en särskild "blåplan", alltså en fördjupning avseende vattenstaden Stockholm motsvarande *Den gröna promenadstaden* eller *Arkitektur Stockholm*, och vill därför uppmana staden att ta fram en sådan innan arbetet med revideringen av översiktsplanen sätts igång på allvar.

Skönhetsrådet menar att man i en stad som befinner sig i en så kraftig utveckling som Stockholm inte kan undvika att olika planeringsintressen står emot varandra. Således är det inte heller möjligt, eller kanske ens önskvärt att översiktsplanens strategier i alla delar harmonierar med varandra. De konfliktpunkter som uppstår bör dock inte slätas över eller mörkas, utan tvärt om lyftas fram i syfte att göra översiktsplanen till ett arbetande dokument som sporrar till kontinuerlig diskussion om Stockholms framtida utveckling.

Socialnämnden

Beslut enligt M, Fp, C, KD, S, V. Reservation från MP. Särskilt uttalande från M, FP, C, KD

Stadsbyggnadskontoret har gjort en gedigen analys av aktualiteten i Promenadstaden Översiktsplan för Stockholm och som redovisas i rapporten Fokus Promenadstaden. Utifrån socialtjänstens perspektiv delar förvaltningen de bedömningar stadsbyggnadskontoret gör om aktualiteten i översiktsplanen.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Nämnden delar också de slutsatser som framförs i Fokus Promenadstaden om genomförandet av översiktsplanen. Nämnden anser att det sociala perspektivet måste utvecklas och få större betydelse i planeringen. I socialtjänstlagen finns bestämmelser om att socialtjänsten ska medverka i samhällsplaneringen. Formerna för socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen har emellertid inte reglerats närmare. Det ankommer således på varje kommun att närmare konkretisera hur detta ska ske.

Reella förutsättningar måste skapas för att verkligen få med sociala perspektiv i planeringen. Förslaget i rapporten att utveckla vägledningar för sociala konsekvensanalyser är bra. I planarbetet är hittills det sociala perspektivet sällan belyst. Det begränsar sig ofta till frågor om tillgänglighet och trygghet som är angelägna och viktiga frågor men är delar av ett socialt perspektiv.

Det är angeläget att särskilt lyfta fram barn och ungas behov i planeringen. Precis som det behövs sociala konsekvensanalyser behöver det finnas krav på att barnkonsekvensanalyser ska göras. Rapportens förslag att utveckla vägledningar för barnkonsekvensanalyser är bra.

Förslaget att lyfta fram hållbar utveckling som en egen utmaning i översiktsplanen är bra. Social hållbarhet behöver då definieras i planen. Det är också viktigt att i översiktsplanen skriva in att de olika nämndernas och bolagens ansvar i planerade projekt tydligt ska anges. För att det sociala perspektivet och barnperspektivet i planeringen ska kunna utvecklas måste de ges utrymme tidigt i planeringsprocessen och socialnämnden och berörda stadsdelsnämnder få tydliga roller i planeringsarbetet.

Storstockholms Brandförsvaret

Storstockholms brandförsvaret anser att Stadsbyggnadskontorets bedömning av översiktsplanens aktualitet är korrekt. Man konstaterar vidare att översiktsplanen idag inte har några tydliga strategier för olycksriskhantering eller för kommunal räddningstjänst och att den information som redovisas är inaktuell.

SSBF anser att det skulle vara positivt om det i ÖP tydliggjordes hur risken för olyckor beaktats i valet av utvecklingsområden. SSBF menar att man i ÖP bör bedöma om valet av utvecklingsområden leder till en ökad exponering för olycksrisker och hur detta avses hanteras.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Vidare anser SSBF att ÖP bör redogöra för tillgången till räddningstjänst och hur det kopplas till utvecklingen av staden. SSBF nämner räddningstjänstens handlingsprogram samt Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2013-2016 som viktiga vägledande underlag i detta sammanhang.

SSBF ser positivt på förslaget att godstransporter lyfts som ett särskilt färdmedel och att en godsplan tas fram inom ramen för Stockholms stads fördjupade arbete med framkomlighetsstrategin. SSBF menar att en översyn av transporterernas omfattning och vägvalsstyrning bör vara en del av Stockholms fördjupade arbete med gods. Stadens godsstrategi bör vara tydligt omnämnd i ÖP.

Brandförsvaret anser att översiktsplanen bör innehålla förhållningssätt till riskhantering i den följande planprocessen. Avsnittet bör även koppla an till behovet av nya planeringsunderlag, t.ex. inventeringar av riskobjekt i staden. SSBF rekommenderar att man i ÖP utvecklar strategier för lokalisering av industrier och farliga verksamheter samt strategi för transporter av farligt gods i staden.

SSBF framhåller slutligen att utvecklingen av Stockholms hamn och utvecklingen av sjöfarten innebär att bränsleförsörjningen förändras. Detta kan komma att påverka den fysiska planeringen på land, genom ökande transporter av brandfarliga gaser på land, vilket bör beaktas och hanteras i Stadens fortsatta planering.

Stockholm Business Region (SBR)

SBR gör bedömningen att Stockholms stads översiktsplan i huvudsak är aktuell, men vill ändå lyfta fram en del punkter i vilka den skulle kunna aktualiseras ytterligare. Den växande staden bör utvecklas till en tät, hållbar blandstad. Denna inrymmer arbetsplatser, handel och bostäder, liksom i motsvarande grad utbyggd infrastruktur (även digital), kulturutbud och rekreationsområden för att behålla sin attraktivitet. För att uppnå detta bör stadens resurser i högre grad än tidigare satsas på att förtäta i översiktsplanens utpekade tyngdpunkter.

I processen med att nå stadens bostadsmål är det särskilt viktigt att ta hänsyn till behovet av mark för nödvändiga verksamheter, vilka inte går att blanda med bostäder och/eller handel, såsom asfaltsverk, gods- och logistikföretag, betongindustri, masshanteringsytor, sophantering och återvinning.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

SBR understryker samtidigt vikten av att det planeras och byggs tillräckligt många kvadratmeter lokalyta för arbetsplatser i linje med stadens mål om fler nya arbetsplatser i Söderort. I arbetet med att utveckla Söderort bör arbetsställen inte endast omfatta kontor, handel och serviceanläggningar. Staden ska i planeringen även se över möjligheterna att möjliggöra för modern lätt tillverkningsindustri, med lokal avsättning. Denna typ av ”nyindustri” kan, med hjälp av modern teknisk utveckling och miljöteknik, byggas i mindre skala liksom hantera eventuella störningar inom fastigheten.

I Vision för Söderort har fastslagits att en god relation mellan natt- och dagbefolkning är 1,0 till 0,9. Denna relation borde vara vad staden eftersträvar att åstadkomma i den attraktiva, täta och hållbara blandstaden. SBR ser även gärna att det i kommande översiktsplan tydligare framgår att en tät, hållbar blandstad är vad som eftersträvas när de 140 000 bostäderna ska realiseras.

SBR skulle även vilja se att planer för utbyggnad av den digitala infrastrukturen finns med i översiktsplanen. Stockholms attraktivitet och höga internationella ranking för företag och företagare till stor del beror på just ett väl utbyggt fibernät.

SBR ställer sig slutligen frågan huruvida avsaknaden av en stadsövergripande handelsstrategi långsiktigt är negativt för den växande hållbara blandstaden, i synnerhet för de nya stadsdelar som byggs och planeras.

Idrottsnämnden 2014-03-18

Beslut enligt majoriteten. Reservation MP.

Idrottsnämnden ser det som positivt att idrott och rekreation redovisas under en egen rubrik i översiktsplanen och att det i samband med översynen anges att idrottstexten behöver förtydligas.

När befolkningen ökar i Stockholm är det viktigt att ett rikt och varierande utbud av idrottsytor och idrottsanläggningar finns i alla delar av staden. Idrottsnämnden ser ett stort behov att i ett tidigt skede få delta vid planeringen av nya stadsdelsområden.

Idrottsnämnden har under 2013 låtit en utomstående konsult analysera närheten till olika idrottsanläggningar. Analysen visar att i vissa delar av staden är närheten relativt god till olika typer av anläggningar. I andra delar kan det vara långa avstånd till en idrottsanläggning.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Idrottsnämnden anser att både det idrottspolitiska programmet och rapporten om närheten till idrottsanläggningar motiverar behovet av en justering av texten under översiktsplanens rubrik ”2.5 Idrott, rekreation och attraktiva grönområden” så att texten om idrott anpassas efter dessa dokument.

Utformningen av skolgårds- och parkmiljöer bör göras för att inspirera och ge möjlighet till rörelse och motion och för att i vissa fall även kunna samutnyttjas med idrottsrörelsen och oorganiserade motionärer.

Möjligheten att fånga en lax i Stockholms centrala delar kan inte underskattas och det är därför viktigt att fortsätta och förstärka arbetet med vattenreningsfrågorna. Fritidsbåtsverksamheten är en annan viktig del i många stockholmares liv och hänsyn måste tas till behovet av såväl hamnområden som uppläggningsplatser för vinterförvaring.

Kyrkogårdsförvaltningen

Kyrkogårdsförvaltningen vill peka på kyrkogårdars och begravningsplatsers väsentliga värden som viktiga kulturmiljöer och gröna lungor i stadslandskapet. De utgör också en viktig samhällsservice som det är viktigt att det finns en planering för. Flera begravningsplatser utsätts dock för buller. Det kan således finnas skäl att översiktsplanen aktualiserar frågan kring buller även för begravningsplatser.

I arbete med en ny plan för Skogskyrkogården i enlighet med reglerna för världsarven konstateras att även mark som ligger utanför världsarvsgränsen (Sockenvägen) borde inkluderas inom världsarvet eftersom detta gatusnitt är en del av entrékompositionen utformad av kyrkogårdens arkitekter. Gränsdragningarna och beskrivningen av riksintresset Skogskyrkogården bör därför anpassas efter detta.

Trafik- och renhållningsnämnden 2014-03-20

Beslut enligt majoriteten. Reservation S, MP.

Trafik- och renhållningsnämnden kan konstatera att aktualitetsprövningen är ett ambitiöst arbete och anser att kontorets synpunkter har tagits med. Framkomlighetsstrategin, som utgör en vidare tolkning av översiktsplanens intentioner tas väl om hand i underlagsmaterialet. Trafik- och renhållningsnämnden ser fram emot en fortsatt bra samverkan i den vidare processen.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Transport- och trafikfrågorna hanteras främst i delen 2.6 *Modernt transportsystem*. Nämnden anser att det är viktigt att trafikfrågorna även lyfts i fler sammanhang där de är viktiga.

Översiktsplanens aktualitet, kapitel 1-4

2.2 *Staden på vattnet*

Nämnden efterlyser en diskussion om hur stadens kajer ska användas. De domineras ofta idag av vägtrafik och parkering. Prioritering av andra funktioner som gång och vistelse samt utrymmen för kollektivtrafik på vatten behöver diskuteras. Det finns också behov av utrymmen för godshantering i bra kajlägen, till exempel möjlighet till transport via vattnet av byggmaterial och sprängsten i samband med större byggnadsprojekt.

2.3 *Ett starkt näringsliv och utbildningssystem*

Nämnden ser det pågående arbetet med företagsområden i världsklass som en viktig input i arbetet. En fråga som har blivit aktuell i ett antal exploateringsprojekt är framtiden för befintliga spärkopplingar till företagsområden. Det vore bra att här kunna lyfta hela näringslivets transportförsörjning. Ett exempel är frågan om hantering av parkering i företagsområden eller i samband med handel.

2.4 *En socialt sammanhållen och levande stad*

Tillgång till bra resval där fler har möjlighet att ta sig till hela stadens utbud av jobb och aktiviteter är en viktig del i att skapa en social sammanhållning liksom utformningen av det offentliga rummet. Gaturummen är viktiga för att skapa gemensamma mötesplatser. Detta får gärna utvecklas.

2.5 *Idrott, rekreation och attraktiva grönområden*

Det nya parkprogrammet blir en viktig input till denna del av arbetet. Att upprätthålla attraktiva grönområden när invånarantalet ökar är viktigt och behöver ökade drift och underhållsinsatser.

2.6 *Ett modernt transportsystem och hållbart resande*

Det är bra att gods och näringslivets transporter lyfts tydligt. Nämnden vill påpeka att framkomlighetsstrategins prioriteringar innefattar kollektivtrafik, cykel, gång *samt godsfordon med hög beläggning*. Plats för lastning och lossning kommer att behöva hanteras både i gatan och på tomtmark.

Kollektivtrafik på vatten kan vara ett komplement till den övriga trafiken men mycket tyder på att potentialen är begränsad och

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

ofta samhällsekonomiskt olönsamt. Nämnden anser att hållningen i nuvarande översiktsplan – att inte omöjliggöra trafik och säkra behovet av kajer i bra lägen – är en bra avvägning.

Behovet av flexibla lösningar i gaturummet är också viktigt att belysa. Här kan till exempel nämnas frågor om shared space och intelligenta transport system.

Parkering i samband med bostäder är kostnadsdrivande och parkeringsplatser och ramper tar utrymme som skulle kunna användas till annat. Frågorna har en stark koppling till utbud och pris för gatuparkering som i sig har påverkan på framkomlighet och trafiksäkerhet. Nämnden ser gärna en utveckling och förtydligande kring frågan i översiktsplanen.

2.8 Nya energilösningar och tekniska system

Här saknar nämnden en tydlig referens till avfall som infrastrukturfråga. Det är viktigt att avfallsfrågor kommer med i tidiga planeringsprocesser så att det kan planeras för mer strategiskt, t.ex. behov av sopsug.

Ett förtydligande av behov av kommunaltekniska ytor är mycket välkommet, där bl.a. snöupplagen och återvinningscentraler särskilt kan nämnas.

2.9 En stad rik på upplevelser och kulturhistoriska värden

Här är också frågan om upplevelser i det offentliga rummet viktig att belysa. Även det kulturhistoriska värdet i stadens gatumiljöer, alléer och parker. Det är särskilt viktigt i helt nya områden.

2.10 Miljö, hälsa och säkerhet i en tät storstad

Trafikfrågor får gärna även vävas in tydligare här, vad gäller buller, luftkvalité, trafiksäkerhet, trygghet osv.

Stadsutvecklingsstrategier

Strategi 1: Fortsätt att stärka centrala Stockholm

Trafiken identifieras mycket riktigt som en utmaning i och med den centrala stadens utvidgning. Kontoret vill förtydliga att det inte bara är utveckling av kollektivtrafiken som är lösningen utan även cykel och gång. Ökat behov av godstransporter kan ytterligare begränsa utrymmet för andra funktioner.

En översyn av användning av utrymmen i och bredvid de större infartslederna bör också hanteras. En diskussion om prioritering av de överdäckningsprojekt som har diskuterats bör inledas och

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

en slutsats kan vara att vissa vägar i stället behöver omvandlas till stadsgator genom avsmalningar och hastighetsbegränsningar.

Strategi 2: Satsa på attraktiva tyngdpunkter

Nämnden vill igen påpeka att det är inte enbart utvecklad kollektivtrafik som krävs, utan även bra lösningar för gång och cykel, som i de flesta fall har god potential lokalt och även mellan tyngdpunkterna. Även i tyngdpunkterna är frågan om parkering samt realismen i överdäckning av trafikytor viktiga.

Strategi 3: Koppla samman stadens delar

Det är bra att påbörja en precisering av vad som menas med att koppla samman.

Strategi 4: Främja en levande stadsmiljö i hela staden

Nämnden inser att det är meningen, men undrar om det stämmer att förtätningar i övriga delar av staden alltid ska anpassas till rådande skala och karaktär? Mer systematik efterlyses.

Parkering är återigen en viktig fråga, särskilt i områden där kollektivtrafiken inte är lika bra som i den centrala staden eller i tyngdpunkterna.

Trafikinфраstruktur

Trafik- och renhållningsnämnden delar i stort stadsbyggnadskontorets beskrivning. Det är fortsatt viktigt att diskussioner om vidare utbyggnader fortgår och att hållbara finansieringslösningar utvecklas.

Genomförande av översiktsplanen

Det är framkomlighetsstrategin som är kontorets viktigaste styrdokument för trafikverksamheten och den är i sig en utveckling av översiktsplanen med relevans för kontorets verksamhet. Budget och verksamhetsberättelse ger inte heller en komplett bild av kontorets verksamhet som, i mycket större utsträckning än för både stadsbyggnadskontoret och Exploateringskontoret, består av löpande upprätthållande och drift av en grundläggande kommunal service – dvs. framkomliga, attraktiva och säkra gator.

Nämnden anser att det är bra att belysa stadens roll i att i vissa fall driva en utveckling som marknaden än så länge inte förmår att göra, samt behovet av offentliga investeringar.

Nämnden håller med om att det är viktigt att stärka hållbarhetsperspektivet och att detta ska börja med att förtydliga vad som

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

menas och vad det kan innebära. Även arkitektur och kultur är viktiga aspekter av hållbarheten som bör lyftas här.

Risken av att bygga bort långsiktiga förtätningsmöjligheter är särskilt viktigt att beakta.

Riksintressen

Trafik- och renhållningsnämnden anser att detta är en bra utgångspunkt. Kulturvärden i gaturummet, parkmiljöer och kajområden påverkar särskilt kontorets ansvar.

Utbildningsnämnden 2014-02-06

Beslut enligt majoriteten. Reservation MP. Särskilt uttalande från FP, M,C , KD respektive S.

Rapporten Översiktsplan Stockholm är ett väl genomtänkt dokument där bedömningar och slutsatser synes relevanta. Utbildningsnämnden ser i synnerhet positivt på att det finns förslag om att en vägledning för barnkonsekvensanalyser i stadsplaneringen bör tas fram. Med fokus på skolans del i stadsutvecklingen är det av vikt att specifikt lyfta fram att behovet av mark avsätts inte bara till en skolas byggnader utan även till skolgården vid nyetablering i olika områden. Skolgården är en del av det pedagogiska rummet där barns motoriska utveckling, sociala färdigheter med mera tränas under lek och andra aktiviteter.

Elevrörligheten har över tid ökat då barn och ungdomar från en Stadsdel väljer skola i en annan. Gymnasieskolan är också en del av en större region. Det är därför av vikt och positivt att stadens delar får allt tydligare fysiska och trygga samband vilket ger en ökad tillgänglighet för också stadens yngre medborgare.

Äldrenämnden 2014-02-18

Beslut enligt M, FP, S,V. Reservation MP. Särskilt uttalande S och V.

Äldrenämnden anser att stadsbyggnadskontorets uppföljning av översiktsplanen är väl genomarbetad och att bedömningarna kring aktualitet är korrekta. De slutsatser som dras, t ex om delaktighet i uppdrag, en hållbar stadsutveckling och ekonomi förefaller relevanta, men kan i vissa fall förtydligas ytterligare.

Detta gäller t ex de slutsatser som problematiserar kring begränsade ekonomiska resurser och kravet på lönsamma investeringar och gjorda antaganden i Framtidsutredningen.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Äldrenämnden ser positivt på att översiktsplanen revideras med tonvikt på de fokusområden där behoven är som störst och där förändringar sker i snabbast takt, i synnerhet vad gäller den kraftiga befolkningsökningen som kräver en ökad takt i bostadsbyggandet, infrastrukturen och inom miljöområdet. Äldreförvaltningen är också positiv till att förändringarna i ”Vision 2030” beaktas och att hänsyn tas till yttrandet från Länsstyrelsen kring riksintresseområden för kulturmiljövård.

Äldrenämnden ser gärna att de äldres perspektiv kring tillgänglighet och avstånd tas tillvara i än högre utsträckning, t ex vid planeringen av bostadsbyggande, etableringar av centrum och kring allmänna kommunikationer.

SLUT.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se